

ც ი ს კ ა რ ი

1860 ~~წ~~ 6.

ი ჟ ნ ი ს ი .

წელთაწადი მეოთხე.

როდებთ თსზულებათა:

- ემსედ შიშილი. (მოთხრობა დეკბენისა) თ. ზაქ. ერისთავისა.
- II. — ლექსები ასლანდელის შწერლებისა.
- III. — ქართული უბნობა, ანუ წერა. თ. ალ. ორბელიანისა.
- IV. — ქუთაისის გარემოების აღწერა. თ. ზაქ. ერისთავისა.
- V. — ჰაოსიანთ ვეარის წოდებისათჳს. არხიმანდრიტის ანდრია ტერეჯაშარიანცისა.
- VI. — ეელთა ნაწარმოების გამოფენა ქ. ცფილისში. რედაქციისა
- VII. — სსუა ჭ სსუა ანბაფი. (ისილვე მეორე გვერდსედ). მოღვაყებისა.

ქუილისს.

ვერესელიძის ციპოგრაფიაში.

N 392

ბ. ვ. ბ. ვ. ვ.

შ. შ. შილი გემსედ.

შოთსრობა დიკენისსა.

(ქრისტეულთგან.)

-12-

უფრო მეტი ნაწილი ხემის ემაწულობისა გა
 ვატარე ყრას კერძობობის გემსედ, რომელიც
 აღუბ მიცემობდა სამსრუთის ამერიკის ნაორცებში.
 ამ გემის ნაჯრონი ზ, თუთანვე კანიტანი, იყო
 აბრაციმ სიგენსონი; ამასთანავე ესეც უნდა მო-
 გესსენოთ, რომ ამ გემსედ უფულოთადეს მეგობ-
 ბრათ მეგულებოდა მაჯროსი საკელად რინარდ-
 ჯორსნი. ეს ხემი მეგობარი, თუთქმის ყველას
 უყვარდა ზ ნაჯიკსა სკემდენ; ხემს ისრედ ბრძედ
 ვწაქდა იმისი ნიჭი, რომ გვპაწდა თუ რაჯობ

აქამოდე არ იყო შეიპყროთ ზე კანიტანაუც ჩუქს-
ნის ექმისა. თუთ სიეცისსონს ჩუქსნს კანიტანს
უეკარდა იმისთან დასლოდეცელი ღაბარაკი, რო-
მელისუც ნებას არკის აძლევდა. თუმცა ცოლისი
იყო სსოვადოდ განაქმული, მაგრამ იყო დი-
დათ ჩუმი, მშვიდი ზე თავის უსივრცების დიდს
ჩაწილს ატარებდა ჩუქსნგან განძორებით რაღაც
რამ მწესარებაში. არ ვიცი, რათა ჰქონდა ჩუმი
განსაკუთრებითი მიდრეკილება, მაშინ, როდესაც
რომ წლოვანებით ყოთიურამანერაში დიდი განს-
სეკება ცემონდა.

ყრასეულ ჩუქსნი ექმი შევიდა ღამში, სეაუც
იმ ღრას განსლოვლებული იყო ჰაერის ციეება.
ასრე მოსდა რომ სსეათა მსგერაღათა შორის,
ამ სსეულებით ცეკუნდა ცოლისი. მე მივედი ავთ-
მეოფთან სანსაყათ, რომლის ეამოისობითაც კა-
ნიტანმა დამიძალა ექმსეგ დაბრუნება, შიშითა
შით, რომ არ მიეცანა ის შესაყარი სსეულება.
ჩუქსნ ეამოეკუნეს ჩუქსნი შარკი ზე ფულები,
რალა უნდა შექნა: დეგრჩი ჩუმს ავთამეოფს
ამსანაეთას, მომეღელად. უნდა გავლარო სწორედ,
რომ ამ მდგომარებაში დიდად შემაწუსა, თუმცა
ძალიან მიეკარდა ცოლისი. ავთამეოფის მოვლა
ძალიან მოსაწყენი რამ არის ზე ამისთანავე შეკად

სამხელი. ავამყოფობა სსტიკედ მძნვარებდა
 ყოველს სსლში ჭ სესიანი წავსული უფრო
 ატოვებდა ამ მესაყარს სსეულებსა. რაც მდიდა-
 რი გეტყობი ივენი სუიერითან ვავიდენს სოფ-
 ლებში, რომლისაცაძო ქალაქის მოძრაობა ჭ
 ცსივრება შედგა. ხუწს ვსცხოვრებდით ერას და-
 ბაღს აქნებულს სსლში, რომელიცა სძირად მუ-
 გსვებდათ ყოველს ქალაქებში სძირეთის ამერიკისა,
 ხდაც მცხოვრებთ ეძინანთ მიწის ბურასა.

ჯორსბის ჭქონდა ცოცა ოდენი ფული, ხემს
 გარდა არაის არ მიუბუწბდა სოლმე თავისთან.
 მე იმულებული ვიყავ დღისითაცარი მოვრიდებ-
 ბოდი. სოცსე იყო მოუთმენელი ჭ, სინემე ქუხებ-
 ში დღისათ სამანზად მიწუსებდა ვულს, ღამე
 არს დროს არა ვძორდებოდი ავამყოფის სწოლს
 ჭ, როდესაც დაიფქული დიდს სსს მოვლით
 მიგობინებდი, მაშინ ხემს ძილს მუარევედენ ოსვ-
 რანი სწყალის ჯორსბის, რომელსაც ცრალებდა
 ქუწსაგებში ჭ ყოველს წყოს იანოვდა წყალს.
 აქიმის მონაკება მსელი იყო ფულითაც. ერთმა
 ვილმაც თავის თავის აქიმად მწოდებულმა ურამე,
 რომელსაც ქალაქში სრულებით არაის ოცნობდა,
 თავს იდგა ჯორსბის წამლობა, მაგრამ რას იტყვა,
 მსოლოდ ავამყოფი ერისეულ სსსა ჭ დაუწერა

წამალი. ავადმყოფმა ეს წამალი რამდენიმე მიუღ-
ბის შემდეგ, აღარ დაღია, მე მაისც არა ვგარ-
ვადი იმეს ხეის მეგობრის მარხვისას. ცსუ-
ლებამ მოუძღვა ჭ დიდმა ბოდეამ შემოეგანა მიმ-
ში, რამ არ მომკუდარიყო უფრო. შიშმა
ესრულ შემდგრო, რომ თვინ მეც შემეძინდა.
თვინ ხეის თვისუცა: ასე შეეცანა, სიკუდილი
ჯარსბისა მეც ხამოეგანდა საფლავში.

ამისთანა შვედარებით აღშფოთებული, ვრასულ
შუუეეცა სჯალსა ჭ დავხწერე უდიდესი ანდერძის
წიგნი, რომელიცა რა დაუბეჭდე ზეც გამოვიც-
ხადე ხეში სურვილი, რათა ეს წიგნი გვესახათ
ანგლიაში, ხეძის სიკუდილის შემდეგ. ამ დამეს,
როდესაც ვააუეგბდი ამ წიგნს, ჯარსბიმ ბურასში
დაიწყო ლანარაკი, რაღაც თვის თვისედ, შემდეგ
თითქო თვის თვის დაჯეო უკეთობაო, მამაოდა
ქეშქაშაგებთან ჭ მისწრა: ერთი შესანიშნავი საქ-
მე მაქეს შენთან სათქმელათაო.— ჭ მომიეცა
დასუსტებულის სძით. ვეუცდები ეს ანაგი ვადე-
ვცე შეიანსეგლთა სიჯეუთი სიჯეუტად ავადმყოფისა,
რადგინცა შემძლია:

ათქნება 30 წელიწადი შემდგომად ამის,
როდესაც ხეშნა ეგმი გავიდა მონრეელიდამ ჭ
შადგა ლიფერპუუს. ხეშნ ვიქმნებოდიო უამც

გრამდენი კაბიტანთაჲთა, რომელნიც ვაჭროვნობდით
 ეგვიპტის, გაქდა ამისა იყვნენ ოსისა მოგზაურნი:
 ერთი აქიმი თავისიხი ცოლითა ჭ მისეჲთა ქრის-
 ტული კანადიდგან თავისხი განსამოგარის ქელითა
 მძისწყულით. ეს იყო იანგარის თავი. ქრისტიანი ვეფ-
 რიდა ხსიამაგებო, მაგრამ სკეპტორად, ხუცსა
 ვეში დაერბო ენულებთა შირის. სკეპტორი ძალიან
 ვეფრანდენს, რომელითაჲთა სძირად ვნაჯობდით
 ცოლის ცოლითაჲთა, მძადლოურს ექსყანს ჭ
 ამის მძესწაჲს განურებულს ბუსრებს. რადესსკა
 აუდიოდი სოღმე ანაწყედ ჭ ვეფრადი ცელს ვა-
 ყინულს თაკებს ვაძქმებულის თითებთა, ძველსა,
 ძირველის ქრის მუძადრეჲთა უთუთო ხეგარდებოდი
 შირს. ხუცს ვეყრადიო ენულებთა შუა ჭ ვეძირ-
 დებოდიო სიგანს ხუცსის მოგზაურიბისს. ბალოას
 დროს რა ხსია კაბიტანმა, რომ ამის მისეწითა
 დიდსხს დაერხებოდიო სკეპტი, გამოგვსიდა
 ყოველთა იქ მყოფთა, რომ უნდა დავილო ხუცს-
 აუს სხრდო. მუ ამის სძინლად მუძაწყეს, ვეფრ-
 რიბდი: რა მოგვიცა რომ შირილა დიდს ხსს
 დაერხეთ ამ მდვიდარობამა მეთქი? სხრდო
 ხუცსი სულ გამოილგეა ჭ ხუცს უნდა დავილოც-
 ნეთ სკეპტიო ჭ შიმძლითა მეთქი. მუ შირილა
 ვერ მუძაწყდოა ცემის დარუბის ანბუბის წაკი-

ასეა ჩემსი სომალის მსგავსად, რომელიც იმყოფებოდა ებრაელებში, სასწრაფო მოკლებული ზ რომელსაც შეუდგებოდა შიმშილით სიკუდილი. ამ სამინელითა უბედურებათა ფიქრი მსდევნიდა დღისით თუ ღამით.

ამ ფიქრმა გამოძასა გუნა თავში ერთი ვადარხომის ღიზის მიება, მინამდის სრულებით ვათგებულიყო ჩემსი სატემელი: მე ყოველს დღეს გინასამდი ჩემის სასწრაფო დანიშნულითგან ნაწილს ჩემს საკუთარს ყუთში, რომლის ქონება არაგინჯოდა; ამას ვარდა ჩემს თავს მშიერად ვაჩუქნებდი სოღმე ზ შოვიერთის ავათმყოფისგან ახუვისაც დაკარგული ჰქონდა მადა გემს ვეიდულობდი. რაცკი შეიძლებოდა, ან რაც არ წასდებოდა გინასამდი მაგრად ჩემს ყუთში. როდესაც ვნახავდი ეგვლას ემინათ, მაშინ დიდის კმაყოფილებით, ვაგსინჯავდი სოღმე ჩემს საუნჯეს, რომლისაცა მოგონება ასლაცა სუნიდისს მიძღოთებს ზ მარცხენს. ყოველთვის მისაროდა რა რომ ჩემს მზრფასს ქონებას ემაჯებოდა სამზადისი. მოვიგონებდი სოღმე იმ დროს, როდესაც ერთი ბუთილკა წყალი, რომელსაც მე გინასამდი სსუათა შორის, ვასდებოდა ჩემთვის ზ ეგვლასათვის ერთს შოტკა კარგს ღუნოზედ უკეთესი; მე წინათ ვფიქ-

ქობდი იმ შესწესარს დროსედ, რომელიცა არ
 არის ეგვრის იყო თუ ადრე მოგვიღოდა.
 ჩემს გვერდით მყოფნი ვიცოდი დასოცობდნენ
 შიშლით ზე მკვი ვიქნებოდი ძველ სოცსალი.

ქრანცუნი ზე იმისი შიშლით ვასათსოგარი
 ქალი ძალიან დასლოვებულნი იყვნენ ჩემთან,
 რადგან მე მთელი წელი ვსტოვრებდი იმათ
 ხსენებით. ის იყო სამსახურითგან გამოხული ჩინო-
 ვნიკი, თუთ მკირეს პენციით ზე მიღოდა ქრან-
 ციაში სიმოთელის ვასამაგრებლათ. იმისი შიშ-
 ლი ქალი ტკვანი ზე ლამაზი, კარგათ
 ლამაზობდა ანგლიურათ, რადგანც დედა იმისი
 ყოფილიყო ანგლიხანკა. ამ ქრანცუნის ხსლობას
 სრულად არ მიეცათ ფული ემის ატრონისათვის
 ზე ამისთვის აღეგდნენ სსუასედ ნაკლებს კერძს
 საეძლისას. რა დღითგან ჩუქნს კერძებს დაუწ-
 ყეს მოკლება, იმ დღითგან ჩუქნს ყუასაც აკ-
 ლდებოდა ზე ბოლოს აქამდინ შიშლით, რომ
 გვავრძობინა შიშლითს ციფების შიშლითგება.

ამ დროს განმავლობაში, დევდვა თავლის
 თხსების სიციფო დღეები, რომლითაც ვადნენ
 ეინული ზე ჩუქნის ემიც დაჰსპრეს ალაგითან.
 შიშლით რას იცეთ, ჩუქნს მიგველოდა სსუა უფრო
 ხსენელი უბედურება იმ დღითგან, რადღითგანც

ენულის ბოტიკლებმა განათვისუფლებს ჩუქნი
 სომალდი: შეატყვიოთ, რომ გემა დაწვია წვა-
 ლში როგორღაც რწვე: ენულისსენით მიწია-
 ლისა ზ ეალესის მიწესით გები ვასკლა ზ ამ ნსკთ-
 ქში გაკვიდა ერთი სორი სსოცაღო აღრულებში
 შესომალდია ცოცა უმქლეს უბედურებას, ზ
 ჩუქნიცა სსოცაღო შემწეობით კაი დასსკამო
 შესწევსწა წელის დენა ვაბსარულის ადგილ-
 ზში ჩუქნის დატოთ. მაგრამ გერე აითი იქნ. სო მა-
 ლმა დაწვია წვალში ნსკვირამდე, გემის თია-
 სები სრულებით წვლით აიძსენ, ვეღლანი ძალა
 დაცანებულ იქმენ რომ სომალდას სემოთ
 უნდა ვადსსლუბუთიეყენს, თუძეა ძალიანი ცოცა.
 როდესაც ამ უბედურების ანაფი, რომელით
 ცა ჩუქნი გემარბობდა, განსმა გემსეღ, მე
 ვიყვი ქვეით ზ რასაკურბელია მაძინვე მოვი-
 გონე ჩემი ძურფსი ვუი. ის იყო სძინელი
 შიძე, მაგრამ აწიე ზ ავათრე როგორც იყო
 ჩაბდასსეღ. ეს დრო იყო ღამე. მაგრამ მაინც
 უნდა ვამეგლო საღსში, რომელიცა ხოჩქოლებდა
 ზ ამ შოატქია ჩემსეღ ყურადღება. რა ავიტანე
 მაძინვე ჩაგდე ჩემი საუნჯე მატარა ნაგში ზ წა-
 ვიღარე სეღ ბლომით თოგები. ვიცოდი რომ
 გელს არეინ ასლებდა ამ ნახს, ვიღრე გემი

წვალზედ დატურავდა ზოგებს არ დასდევდნენ, რადგანც ვერ არა ჰქონდათ საქმიანობა. ამ უბედურებაში ვერ ვიფიქვ კაბიტნი რას დღემდონ ვეძღვრება საჭილის თუთ მტარე ნაწილს. აქიმის გოლი მოკვდა, ზიმისი ვეპში ვღაგდეს ზუკაში. ჩვენს დაგრიით ასეთმეცნი გაცნი. მოსუვი ჭარბ-ტუში აგრეთვე იყო აგათ, მაგრამ შინს ამა წებოდა, ველ მსურავლედ ზარუნვისა-გამო თავისის დედრობითის მოვსაურისა. ვგელანი მოალებდენ დიდს მონაწილეობას ამათში. ჩვენს ვნაჯრდა ესრეთი გულგრილად ქცევა, მამულობა ზ თავის განწირვა ვმასწლის ქალისა, რომელიც მოუღალავათ ზ დიდის გულს მოდგინებით უვლიდა მოსუცს.

თუ რომ შარტო ისინი ვოჭილიყენენ ჩემთან, ვფიქრობდი, დიდს გამყოფილებით ვაუშოვდი ჩემს საზრდოსა შეიქი.

ამ საშინელებას უყურებდი, ვსედავდი ჩემს ვასს შიმშილით იხოცებოდნენ ზ შეგი ჩუმათ ვიმაგრებდი ჩემს ვასს, შით რომ, დამე მივდიოდი ნავთან, შეესტამდი სოლმე საჩქაროდ, მაგრამ სრულებით უმადოთ, რადგანც შეშინოდა ჩემს შშიერთ ამხანაგებს არ ვაქოთი. რასაკურთხელოთ, რომ მსდომნიბოდა შექმლო დროებითაჯარო

მეგობრებებნი იმათი ცანფრაც, თუ რამ გუ-
ეოდვი იმათაც ხეშს სსწადოს, ამ ცეაბი ვულ-
ქსწლობითა ზ კაცთ მოეგარებითი ცანსრას-
თეა დარღუტულ თაგ მოეგარულის ცანსობითა,
ხეშს თაგის დაცხასი.ჯს.

ცანსამაოაღებულად ამა თაგის მოეგარებისა მე
ხეგშს ვამღვდი ხეშს თაგს შემდგეთა სილო-
ცანსითა: უაგისი არის, ერთი დარხესცოცხალი,
გიდრე ვოგენის ცამღნეს ხეშს ვეუთთაც, შსო-
ლოდ ამისაჯს, რომ დანსოცენს ერის დღით
ცვან.

ხეშსნი მდგომარეობა შექნა სმსმიოდ, სომალ-
დი უფრო ზ უფრო იმარებოდა წყალში ასრე,
რომ წყითი ხარდასიც დაფარა წყლითა, ზ
რამღენიც დარხესც ცოცხლათ ვადასსლდნენ
ზოცნი ნარუცვეთა სკაცებს აცილეს, ზოცნი ცე-
მის ცსზრსედ ზ ზოცნი ასმასედ. ხეში ვეუთი
მამინათვე დემალე მეწლის იალქნითგან შეკე-
რილს პარკში, იალქნის სსწყითგანვე გავიკოე
სევიდან წამოსხსნამი ზ შემსზედ შიგ, ხეშის
ცამეშებულის ცანის დასაცქსლად. ამისთანავე
ცანისხამისი ვეუთივე ქრანსუს ზ ქრანსუცხკას.
რადგანც მეძინოდა ხეშს ვეუთსედ ექვზ არ აილან
შეთქი, ამისაჯს თაგი შაკეკათშეოუვე, ცანცმ

დავისუსტე ზ ოე ვანტწნებო სსეთა, რამ ქალიანი მძოდა მეცა.

მე დავექ სიძალდის აღრსე ზ ვეკეოუ ხეძივს სკამოე კარვი რსეო ფიჯრბსეც ზ ქეჭლს მინელსეც. ხემ წვეთი იყენენ ჭრანტეწი ზ იმისი დედობითა მისწულა; უმეცხი ნაწილნი ძოთესეც ნარუჯეო სკიებწყე ზ იძო ანძაღ. მსლობელთ ხემს მქობაბუქთან: ჭრანტეწთან ზ ჭრანტეუხკახთან ძუროთ ვლამარკობდი. უკანსხელი იყო მხიარულის ხსათისა, რომელიც არა ქვარცამდა არც ამ მდგომარუბამა. რაკი ამ უბედურებაში ხეარდით, ასეთ აღრანგყრდით ქუტდრების სსეულებს ზუვამი, მაკრამ გსეფავდი, ვაველს დღით დანძიყნა უთესხელია რივსუ თან ზ თან მკობებოდა. არცენ არ სოიუ ნავდა ზუვამი ქუტდრებს ვადყანს, ვეგლანს იხსდნენ ანუ იწუნენ უძრავით, ფერ მკრიაღრსა ზ დასუსტებულნი.

ეროს მქობაღეს უნდოდა ვადსეოა ეროს ანძიდგან მკობსეც, ამ ვადსეულის დროს ხეარდა წყელში ხარდასის მუე ნაწილს ზ არცენ ხეჭყელა ვანსათავისუფლებუოდ. პოლოს დროს ვეგლანსი იხრე დასუსტდნენ, რამ ვეგლარც იუ ღამარკობდენ. სიხუძე იყო იმისთანა სძინელი, რამ

შევინა სულ დასოცნენ, ხემის ქრანკუვის, იმის
 სის ღედრობითის მის წულის ჭ ერთის მქონა-
 მადის ვარდარომელიც იქდა აირჯევისა გეგნის
 ამა სედ. ექრამი (ესრედ უწოდებდენ იმ მქონა-
 მადეს) რამდენიმე დღე იქდა თითქო დასეს-
 ტებული ჭ თუქმის შეუქრავი. მე შემამანა
 ერთიელ იმისმა შესჯურმა ჭ ანთებულმა შესედებამ
 შიქეკულმა ხემს ცანცისკენ, რალაც ვასანგერე-
 ბელის სსის მეცეველებით, რომელთაცა საძინლათ
 ამასღურია. უფრო ამასედ შემქმინდა, რომ შესე-
 დულთა ექრამისა იქო უსახო ჭ შესაზარელი,
 ამისი დაცნაილი ხანე გვანდა თოვის წამლისგან
 დამწვარს; ზევითი ცუხი ესრედ ვაჭრილი ჰქონდა
 შუამი, რომ დასქურ აირითვანაცა გამოხანდენ
 ზემა კბილები; შებლი ვიწრო, არჯეელი, თქუბი
 შავი ჭ ერძელი, თვალუბი შემქმნოდენ საძინელნი
 ამისს მეკედრის ფერს საესედ. რა უნდა მექნა?
 რადესაც შევამხნივე, რომ თვალუბს აღარ მაძო-
 რებდა, ვსცდილობდი ზურგი მამებრქებნა, მა-
 გრამ რალმაც ვანუმარჯებულმა გამოამებლობამ
 შემავინა სურვილი მეცევიბისა, თუ რას მოასწა-
 ვებდა ეს იმისი სსის გამომეტეველება? ღამეცა,
 რადესაც ვერა ვსედამდით ერთიერამანკრის, მე
 ვგრძნობდი, რომ იმისი საძინელი თვალუბი ხემ-

შეიძინა იფენს მოქცეულნი. სან ჯ სან მიუყრებო
და დაცინებითს ჯ ექსლიანს დაღრუვილობით.
არას ანობდა, მხოლოდ სან ჯ სან ამაუქმქმდა
ექსლიანს ჯ არა კაცუს სსებს

ამ ვეარი ეჭრამისა მოქცეება სამავდებდა
საღმქ დღისით სამსულის მიქსარებაში, ღამით
ისივე იყო მიწყისი სამსულის სსმარებასა. ერთ-
სეულ ისრედ ვივავ აღმურეული იმისს საოცარის
თვალის ვასტყრებით, რომ იმ ღამეს არ მივკარ-
რებდარ ზემს ეუთს. შიორეს დღეს ზემს ბეღო-
ბასედ ბურუსმა შაოთლად დაფარა ზემსი ვეძი-
ამ ბურუსმავე დაფარა სამაველი შირის სანეჭრია-
იმისა. იმ ღირას, როდესაც დაფარული ბურუსით
ვითავებდი ზემს შიორეს სსნოვაცეს ცაბლას,
უცებ შემამსმა შესამარქნავი ჯ სამქსნარო სსე-
ბი იმ მსარიდვან, სადაც იფენს ქრანტუსი ჯ
იმისი ქმისწული. ამ სსამ შარველოდ შეკარით
გრძნობა ზემი, როდელიც არ გამოძივდია ზემს
თავის მოეგარებაში ჯ მეცის შიშის გამო, შევი-
კრიფე უმანასტენელი ღონე უფრო განსლუბული
მოეგასის სიეგარულით, რაცაი შევიძელ მსწრადელ
ავსტოცდი იოკებზედ ჯ ამის შეიდანსედ,
სადაც ისდნენ ქრანტუსი ჯ ქრანტუქანკა, რა
თვალთ მოეგველე, დავინასე იმისთანა სანასავი,

რომელიცა გაქმავებულს გულისკვი შე-
 მსწუნებდა: საწყალი ძრანტუსი მომაკუდარყო-
 ზ მთეულებულიყო, ანუ უფრო უკუ გსთქათ,
 მიბმულიყო ანაწყედ, მდებრი თანამოეზაური
 იმისი, ვასვეული წამოსასსამში, დასველებულს
 იაღქნის ნატყრში, იწვა კიდევ უოცხალი, უკანა-
 კნელად კიდევ შემოდესმა იმისი კმა. იმას არა
 გქამარა რამდენსამე დღეს ზ სასწრაფბდა რამდენ-
 ნიმე წჳმს წელის წუჭთათ, რომელიც იმას
 შეენახა თავის იაღქნის ნატყრისგნით შესამოსის
 ნაკეცებში. მე ჩამოვედი შიოს. მივძებრი ჩემს
 ყუთთან, სადაც კიდევ მიჩებოდა რამდენიმე სუს-
 რის ნატყრი, ღორის ღორი, რამდენიმე ნატყრი
 შაქარი ზ ბუთილკა, რომლისაც მიჩსედ იყო
 რამდენიმე წუჭთათ რამი, ზ მინა წყალთ. რამ-
 დენიმე რამის წუჭთათ წყალში არეულით ჩემს
 მუტაში, მე დაუსველე საწყალს ტუჩებში ზ მო-
 ვიყვანე ვრძობაში. ვიდრემდის მოსულიყრებოდა.
 მე გადავადე ძრანტუსის სსეული ზღუბაში.
 რამდენიმე დღე რჩებოდა მომაკუდავი უგრძ-
 ნობელად, ამ დროების განმავლობაში ბურუსი
 მფარამდა მენიცურის შემოსეფსაგან ეჭრაიმისა,
 მაგრამ მაინც მესმოდა იმისი მსეკური ყურილი
 ზ რა ღონას მიყბით იკვებებოდა ის? არ ვიცო

აჭამომდე სან ჭ სან ეამოსაქუამდა სოლმე ხემს
 სსეღეს, რომელთანაც აღმოიხსენებოდა თუ არა?
 ჰსნანს რომ იმას ჭქანდა ხემსეღ რაღაც რამ გან-
 ზრასეა მაგრამ რა საყვლდობრივ, არ ვიცი.
 ამასთანავე დარწმუნებული ვიყავ, რომ იმან არ
 იცოდა ხემის ყუთის საიღუძლოება.

მაგრამ სიფრთხილის გრძნობამ ძალა დამატანა
 გადავლისა ხემის ყუთისა იმ ფერაზსეღ, სადაც
 იწეა ჭრანსუოქანკა, ჭ მე დავსკუჭნ იქ გარდა-
 სსაღება მოსაგულელად აგათმყოფისა. ერთსეღ,
 რადგესაც მოსულიერდა, გასილა თვალები ჭ და-
 იწეო რაღასაც დათვალვირება. ასე გვიანვებ ემებდა
 ძურფასს თავისს თანა მოგსაუისა. დამინასა რა მე,
 შეერთა, შემდგომს მომაქცია მეგდრებელი თვა-
 ლები, რომლითაც მასოვდა მომეგონებინა იმის-
 თვს იმის თავსეღ გადასდილი უბედურება. სან
 ჭ სან ვაჯეოზდი, რომ თვალებით მიმღუნდინ
 მადლობას, ყურადღებისათვს რადგესაც მე მივაწ-
 ვდენდი სოლმე ზირძი, წყალში დასველებულს მა-
 ქარს, ის გიდეც უდილობდა ძალდატანებით ლი-
 მილსა, რომლით ეხუჭნებინა რომ ხემი განთა-
 ვისუფლება ამ საშინელის განსაცდელისაგან გა-
 სნარება იმას.

უფრო ჭ უფრო ემაწული ქალი სუსტდებოდა

ზე უსწოვრებოდა სიკეთეს; უფრო ზე უფრო
 უსწოვრებოდა სისუსტეს, სასურველმა მკრეხამა
 ჩემს გულის მუხრებისა ვაძნობამ ზე, შესამ-
 ლაა სიგვარულმა, დაწეს ჩემი მუხრებმა
 ისრედ რომ, მსათ ვიყავ უმძიმეს თავის განწირ-
 ვად. მსურდა რა განმეგრძელებინა დღესი ჭრან-
 ვუხანკის სიკაცხლისა, ძოუძველ ჩემს სატყელს
 ზე სსმლის გვილს. როდესაც იმას ვინა
 შეგვრებდი დალაულებ ზე დატანდებულს სასეს
 ზე ამ დროს განმაგლობამი მე ის უფრო ზე უფ-
 რო მომწინდა. სასურველი ბუდა მსდევს ზოც-
 ურას კაცს! დასანთქეთაი მომსადგებულს სობალ-
 დსე ზე, ოკიანის უღალუებთა შუა ზე მკუდართა
 შორის ჩემის ამსხაგებისა, მე ზირველად მო-
 მსდა შეგვარება ქალისა, რომელიცა გუდაბოდა
 შიმშილით. იმ დრომდის მე სრულუებით არავინ
 არა შეგვარებია, რადგანც ვერ შევსუდი იმისთანას
 ქალს, რომელსაცა ვივლუებინა ჩემში სიგვარუ-
 ლითი ვაძნობა. საწყალმა ჭრანსუხანკამ სრუ-
 ლითა ვამომცვალა ზე მე ვარსმოცული სამსნელე-
 ზით, ვსახედნი ჩემს თავს ბედნიერად. წამოძი-
 ვებოდა სოღმე ოცნება, რომლით მოველოდი
 დიდს მოუწითელს ბედნიერებს, აუთქმის ვიძ-
 ეოფებოდი სამოთხეში, სადაცა დედოფლად უსა-

თუოდ იყო ის. მაგრამ საწუსარი მდგომარეობა
 ზოგჯერ არ მამლევედა ოცნების სებას. უმეცესად
 მე ვფიქრობდი იმაზედ, როგორ ვადამყრინა
 აგაძყოფი. სან ჭ სან მეგონა, რომ უუთი რი-
 მელსაც მე ვამსებდი, შეიძლება ვსაქება მონა-
 რულის სატძლით ჭ, რამელსაც სიმდაბლით ჭ
 სულმოკლეობით ვმადლობდი ჩემს ვარძემო და-
 ლუნელთა, რადგანც იმათგან იყო დარჩენილი, ჭ
 მეგონა უფრო გამოვსაგნილი ვანგებისგან, ჩე-
 მის თავის ვადასარჩენათ ჭ ვმარჯული ჭრანცუქანა-
 კისა, მაგრამ სან ჭ სან სსუა აზრი წარმოვგე-
 ბოდა ჩემს თავში: რა იქნება რომ შევიძლო
 იმისი ვადარჩენა, რომ ბოლოს ვაიგოს მე ვა-
 დამირჩენია. მაგრამ მეორეს მსრით ამასაც ვფიქ-
 რობდი, ვაა თუ, როდესაც მორჩეს მე მომარჯ-
 როს თავისის ბიძის სიკუდილი, რადგანც შემეძ-
 ლო იმის სიკოცნელის ვაგრძელება ჭ ამით
 მომიძულავს? ეს მოძულება ჩემივს უფრო სიკუ-
 დილსედ სამხელი იქნება.

ერთს ლამეს, დანეულის იალქნისა ნატყრძი
 ვანეუელმა რა მივიძინე, მეღანდებოდენ ცვლინი
 საკმაო ალაგნი ჩემის სამშობლო ქუჭყენისა, ნაც-
 ნობნი ალაგნი, სადაც ვსვირნობდი ბაღში ჭ ვეცებო-
 დი ცვლილის ვაწავსულის მისს სსიყმით, რამელსაც

უფროდენ ავარს ეგელს ჭ შეძოსულს ნაყო-
 ფის. ხეშნაან იყო ხეძი მძეწნიური მდღერი
 თანა მოეწეა. მე თუთან აღარ ვიყავი ასლი
 ვაყენებდი მენავე ანამდე ღირსეული ვაწვლმენი.
 შემდეგ მე ვიხდი მუარეს ბაღში, სვდუცა იყო
 უფრო მეტი სავადიურება, — შემდეგ მესამეში, —
 ვიყავი აღავს ის იყო ხეძიანი. უცებ შეძომესმა
 სსნაწული სმა, წამოვსვი ჭ ვნსი ვიღასაც გე-
 ღი მოველო მავრად ხეძის ვასურსათის, არ ვაი-
 ანა ხეწენდმა, რომ ვივრძენ დავწილობა დანს-
 ცან ვასრის მარტყენა შსარეს. მე დავწეუ ბრძო-
 ღა ხეშ წინამოქმედთან, შევტურმა ყვრილმა,
 გამოვიქმეღმა მასთან, დამაწმუნა, რომ ის იყო
 ეჭრამი. ვსაგის დავწეეღოხო! ვუწროდა ის რაც
 შექმდო ჭ მწეწმბოდა: რა მუთომილუბისათს
 უნდა ვჭამო მერუბის სჭმელო?!

იმის ჭქანდა დიდი მალა ჭ ამხთანავე მჭრე-
 ღი დანა. მე ვწრბოდი თავემოდებთა, მაკრამ
 რის იტყუ, სწულუებთა იარაღთიან არაფერი მქონ
 და, მამსაგამე უნდა დავღებულოფავი — ხეშ ბე-
 დაბსევა, სურტე, რომელსეღც ეს უბედურება
 შემოსეყოდა იყო ხოცთა ჭ სეღლი, დამის ბე-
 რესუნსთან, — ეჭრამს უცებ ამ ბრძოლაში დავ-
 სვლტეა ვსი ჭ დედა იალქნის სჭმარს ჭ

თაჲებს, რომელმაც მე ვიყავ შესვეული. რა გზ-
 ვსსე, უთვა არ იყო რომ ძლა მოეძვრა ჩემს
 სსეულს, კელი ვჭკარი რაც შემქმლა ექსაიმს,
 ის ჩავარდა ჭ მე ვავიგე წყლის შემოსმა, —
 სსეულის დაბლა დაცემა. რა ყური კარგათ მიუ-
 ვდე, ყოველი ხაგანი დუმილუბდა, ყველგან მე-
 ფობდა სინუძე; ბურუსები ვარდაიყარა ჭ მე ვა-
 ვენქარე ძურფასის თანამოეწაურისა ჩემსა მდელ-
 რისათანა. ის ჩავარდნილიყო ღრმა მილში, დაწვე-
 ჴასილი, მასუსი არ გამცა მაშინაც, როდესაც
 ავსწიე იატაკიდგან. ბოლოს ვხსე რომ,
 ის იყო მოხვრილი სისსლში. ხუმი ყუთი,
 რომელმაცა რხებოდა რამდენიმე სუსარი, შე-
 ხვეული ცილოში, მომხვებულას ჩემცნითვე
 ქრანცუქანკასთუს ჭ რომელიც დაესდე ბალიძის
 ნაცვლად თაქმს, იყო ვადამდგარი ჭ ცილო
 ვადანსნილი. ექრამს, რომელიც მეზრძოდა, უთუ-
 თათ შეეცყო ყუთის საიდუძლოება ჭ რადგან
 ეფიქრა ქრანცუქანკამ არ შეეცვოს ჩემი მონარ-
 ვის ვანსრასეგო, დავცა საცოადვისათუს დანა. ის
 იყო კიდევ ცფილი ჭ სუნთქამდა; ბოლოს სულ-
 თქმაც შესდგა. კმა მალლად ვუძანოდი სსეულს,
 მაგრამ, ის იყო შორს. საუკუნოებაში!...

მთელის, უბედურის სომალდითგან მსოლოდ

მე დავჩი. ცოცხალი. ამათ მორწმუნე
გრძნობა მეუბნებოდა, რომ ყუთი იყო მიწის.
ჩემის უბედურებისა: მე ის ვადავადე წყალში,
დავავქი მარჯო ჭ მივეცი ფიქრსა...

ჩემის დატრილობისაგან სისხლის დაკარგვამ
მაგრძნობინა რომ დაბლუვდი. დაგიძინე მეგლობა-
რემ ჭ საკრველის შემთხვევისგამო არ გარდ-
მოგარდი იმ სიმაღლიდგან. ნატარასნს შემდეგ
ბურანში შემომქსმა სმები. რა წამოვიხედე, ძლიერ
ჩავსედე მირს ჭ ვნახე ხავი ორის მესობაღდეთი
ღ მირს ზღუქში მოჩანდა დიდი სობაღდი.

ჩამომიყვანეს რა, მაძინე მიმიყვანეს ვემსედ.
ყველანი მივლიდნენ. მოვჩნა, მაკრამ არავის არ
უყვარდი. ყველანი ჭფიქრობდნენ, რომ მე მივე-
კალ ქრანკუქანკა ჭ იმისი მფარველი, რომ და-
ვიკოდე წინააღმდეგისგან ქრანკუქანკას გულისა-
თვს. ისენი აზობდნენ, ვითომც ეს ჩავიძინე მსო-
ლოდ ამისთვს რომ, მე დამჩენოდა იმათი სს-
მელ სატმელი. როდესაც ჩუქს მიკვდით ერას
ქრანკუქანს ნავთსადეურში, იმათ მიმცეს სამსყავ-
როში სიკუდილით დასასყელოდ ჭ იასზოვდნენ
რომ თუ სიკუდილით არ დამკიდნენ განდევნილ
მაინც ვეოფილვიყავ. იმათ ვერ შეიძლეს დამც-
კიყება ჩემის დასაჟულისა. ცოცხას ხანს შემდეგ

გამამართლებს ჭ გამომიშვებს.

ღიას, მე ვიყავ განთავისუფლებული!» განაგრძედა ცოლისადმი, ჭ მამიჭირა ჭელო: «მაგრამ ცილის წამება მაინცა მსდევნიდა. მე ძალდატანებულ ვიქმენ განგძობრქებულვიკავ, მოფრიდებულვიყავ გაცებს ჭ შური შეგო იმ უსამართლო ეჭვსათვს, თავის მოყვარებით. ამისთვს შეგიქმნი ამ თვსებების ნაცროანი, როგორათავს ასლა მსედამა...»

აი ანბავი რომელიც შიამბო ცოლისადმი თავისს სიკუდილის წინათ. ის მოკუდა მეორეს დღეს უფრონათ, დამტოვა მე შემკვდრეთ მთელის თავისის შემღებისა. არ ვიცი რავ შიანბო მართლად ვარდასედოდა, თუ ცსელების ბოდა ათქმეინებდა. მსოლოდ მარტო მე ვავაცილე იმისი კუბო; ცივება ლიმაში ვადავარდა, მე დავრჩი უკნებლად ჭ უნარველესის სომალდით დავბრუნდი ანგლიაში.

თ. შაქ. ვრისთავი.

ჩუა-სა წელსა.
 ვებრვლს ე-სა დღესა.
 ქ. ქეთიანით.

ჩემს შერანს.

(თ. ნიკოლაოზ პარათოვის ლექსებისგან.)

შირბის, მიმოფრენს უცხო უკულოთა ჩემი შერანი,
უკან მომხსნავის თვალბედითი შავი ყორანი!
ვასწი შერანო, შენს ტენებას არ აქუს სამო
ღუჯარი, —

ღ ნიავს მიეც ფიქრი ჩემი, შავად მღელღარი!

ვაჭკუწათე ქარი, ვაანე წყალი, ვადიარე კლდენი
ღ ღრენი, —

ვაჭსწი, ვაქუსლე ზ შემომოკლე მოუთმენელსა
სავალნი დღენი!

ნუ შეეფარვი, ჩემო ფრინავო, ნურცა სიუსესა,
ნურცა ავდარსა; —

ნუ შეიბრალე დაქანცულობით თავგაწირულსა
შენსა შესეარსა!

რა მოვშორდე ჩემს მამულს, მოგაკლდე სწორს
 და შევობარსა,
 ნულა გისილავე ჩემთა მშობელთა და ჩემსა ს-
 ტრფოს ტკბილ-მოუბარსა, —
 საც დამიღამდეს, იქ გამოიუნდეს, იქ ივოს ჩემი
 მიწა საშობლო, —
 მხოლოდ გარსკჳთავთა თანა შევალთა, ვამცნო
 სულისა მე საიდუმლო! —

კენესა გულისა ტრფობისა ნაშთი, მიგჭსეცე
 მღვს დეღვას
 და შენს მშეწნიერს, აღტაცებულს, ვიეურსა
 დღვთღვას!
 ვაჭსწი შერანო, შენს ჭენებას არ აქვს სამ-
 ძღუარი, —
 და ნივას მიეც ფიქრი ჩემი შევად მღვლღვარი!

ნუ დავიმარსო ჩემსა მამულში, ჩემთა წინანართ
 საფლაგებთ შორის;
 ნუ დამცვირობს სატრფომ გულისა, ნუცა დამეცეს
 ტრემლნი მწუხარის...
 შავი ყორანი გამითსრის საფლავს მღვლოთა
 შორის ციალის მინდურის,
 და ქარიშხალი შევალთა შეთნილთა შარით, ღრია-
 ლით, მიწას მამაცრის,

სურვოს სრული წილ შეუღოსა ოსკისა დამე-
 ცემიან ციურნი ცვარნი;
 ზემოა ნათესავთ გლოვისა ნაცვლად მიევალებენ
 სეაენი შეივარნი!
 გასწი, ვადრინდი, ზემო მერანო, ვარდამატაყ
 ზედის სამკლუარი:
 თუ აქამოდე არ ემონა მას, არც იქ ემონოს
 შენი მსედარი.

დე მოგჭკუდე მე უნატრონოდ მისგან ოსვი,
 გერ შემაძინოს მისმა ზახრმა მოხსისსლე მცერი!
 გასწი მერანო, შესს შენებას არ აქეს სამ-
 ძლეარი
 ზ ნიავს მიეც ფიქრი ზემი შავათ მალეღარი!

ტუფათ სომ შინც არ ჩაიგლის ეს განწირული
 სულის გვეთება,
 ზ ცხა უკალი, შენგან თეღვილი, მერანო ზემო,
 შინც დარჩება,
 ზ ზემს შემდეგომად მოამესა ზემსა სიმნელე გზისა
 გაუდვლდეს,
 ზ შეუბოგრად მას ღონე თვისი, შავის ზედის წინ
 გამოუქროდეს!...

მიიზის, მიმადრისს უცნაუკულოთა ზემი მერანი,

უკან მომხსნავს თვალ ზედიით შავი ყორანი.
 ვასწი მყრანო, შესს ტენებას არ აქვს სამ-
 მღკარი
 ზ ნივს მიეც ფიქრი ჩემი, შავად მღელღარი!

1842 წელსა.

ჩიბუხი.

ჩემი ჩიბუხო, რა რიგ მიყვარსარ,
 ამა ადგილსა ყოველი შესს სარ.
 შმა, ამხანავი ან შეგობარი,
 კეთილი მცნობი ზ მოუბარი;
 მარჯო დროებას შენთან ვატარებ,
 ზ ჩემს ფიქრებსა კომლსა ვაყოლებ.
 ვსედავ როგორცა, კომლი თამაშით
 ამოდის შესვან, ჩქარის უკრიალით.
 სანა ვრგოლებსა ერთმანყრთშია
 შიგა ატარებ შესს ჭყურშია,
 ბეჯად სძირადა აღმოსულს ბოლქსა,
 დაფიქრებული უძგერებ თვაღსა.
 ვსედამ კიდევთა, როგორც მალღებთა,
 შესედეგ წყნარ-წყნარად, — იგი იძლებთა;

ამას ვფიქრობ: ჭერსა ჭევება,
 სამშობლოსაგან ნიავს გაჭეუჭბა.
 იქ ნასამს დედას დაფიქრებულსა
 ჭ მამაჩემსა შინაუცებულსა;
 ივინი ორნივე, ერასა ჭფიქრობენ,
 ფიქრის შინაგანსა ღმერთს აგდარებენ.
 ნასამ კიდევცა, შეგელსა შწერაღსა
 ქართულს ენასეც ცუბილად მღერაღსა;
 მაგრამ ესლაგო, იგი აღარ ჭსწერს,
 აღარცა ჩვენთვის, ცუბილად იმღერს.
 სინთვე საერთაოთ შრომა მიიღოს:
 დაწყებულს ენას რითმე უშეგლოს.

თ. გიორგი ორბელიანი.

1860 წელსა. იანვრის 15 დღესა.

გეგანი.

ჩემს მეგობარს.

ა... მხურს შენდა სიმართლევ,
 დღევრძელობა ჭ ბედნიერება;
 ასწელ სიცოცხლევ, შიარულეება,

სიცილთაში ზე გასარება!
 ღზინი, შექცევა, განცხრომა, შექება,
 ცურვა, იპკლუკოან დროს ვაგარება,
 შემდგომად ამის ანეელოზთ კრებით
 ხალხითა მამისა სასლად სტყუარება.
 ამას აკლთა ერთი რამ სივითი:
 ანაღის სიბრძნის შენგან ქონება,
 მასხოვდა, მაგრამ აღარ ვინაჯრე
 კალმით უეჭურო ტყუის რიხება.
 ქუშათა დათვლას, მტკავლით ზღუეს ზომას,
 არა აქებს ხეშენს სულ მოწონება,
 შენც დათხოვე მე დამიჯერე
 თუ ვინდა შენის სულის ცხოვრება.
 ასლია სიბრძნეა დიდი მოწყენა,
 თუგ დაღუბნა ზე ცხურ ჩამოშობა,
 თუგლოთა დსუტუ, სსეულის რსევა,
 ყვდომა ურეები ზე წარმაცობა;
 სსუასეგ სიცილი, სსუასეგ უბნობა,
 ერთის ნათქუამის შეორის თსობა,
 შე არ მოძწონს ეს ზე ვისაც მოქსწონს,
 დმერთმან მის ტყუის მისცეს მშუდობა. —
 ანაღნი ბრძენნი, ანაღნი მენი,
 რომელნიც ქსწავლით მედიღურებენ,
 სტყუარათ რომ მოვლენ არას ანბოთენ,

ჭ თუ რამე მსიქმს დავმდურებენ.
 სიბრძნის ხეობენ, ვითომც მსებადენ,
 ოქროს სსივითა ჩემს ვადავებენ,
 მაგრამ მე ვგანებ მა თუმაღ მწყურნი
 სტუმნა ტიკტიკით დროს ატარებენ, —
 არ უეჭართ იმათ თუხი ბატონანი,
 მასთან მეფლობი ჭ შეერილად,
 თავის გამოცდა, ტაბუკო ტეფობა,
 ვიროთი, კრივი ჭ ბურთაღობა.
 სიძარღვი, სიმსხე ანუ ბასი,
 ქართული შეერა ჭ ვასდილობა,
 მიკვრის ღმერთმანა კაცისა ვუღოსა
 როგორ მიუცა ესრედ ვრილობა —
 შეერაცს ვოფენ ვორა მაღალსა,
 მასგან მწყურს ვეავილოვანსა,
 წყროთ ვრიალსა, სეთა შროალსა,
 ვანსაცსრომელსა დროს მოწაროვანსა;
 სუფრა ვაძლილსა, კათსა ბაღიას,
 აზარტეშასა კანუროვანსა,
 შენ ვითა მოეწიანს ესრეთი კაცი,
 ვეითსავ მეგრული იმეროვანსა?
 ნუ ვინდა მეტი მე რაც ვინატრე,
 ვეფოთა თუ ვაქმს ვანიერება, —
 ვარცი სიძროფლე, ბუდნიერება,

ასწულ განგაგრძე შენი ცხოვრება,
 ღსინი, შექცევა, მსიარულება,
 არ დაგაკელი გამიჯნურება,
 შემდეგადად ამის ანგელოზთ კრებით,
 გახუჭნე მამის სასიერება!
 თუ სიბრძნე გინდა ასალოთ კაცთა,
 სიბრძნე სიბრძნესა არ ეწოდება,
 ყური მომიანყარ სიბრძნე მოგითანრია,
 რომელი ქართუჭლთ სულთ ეთჳსება:
 ქვრივთა, ღარიბთა, შეჭირვებულთა,
 კეთილი გული ზე მოსძარება;
 შტრისა განბევა, მამულის ქება,
 შექცევა, ქება მოეუბსიერება.
 ჩემი ანბავი შენც კარგათ იცი,
 სიბრძნეგ მიწყრიეს მსიარულება:
 გორასეგ ჯდომა, ზმა ზე სუძრობა,
 ტემუნგის სალისით მოქარგულობა,
 ნატრონთან ეოფნა, სიამოვნება,
 მუცრთა ზარ მცემად მოკასმულობა.
 ღუთისა მონება, სულის ცხოვნება,
 საღძროთა საქმესეგ სანდაზმულება.
 თუ მოეწონს სიბრძნე ნათქუამი ჩემი
 მესტუმრე, ვზიგარ ასლა სადილად,
 ნუ მიგვანხია ასაღნი ბრძენნი,
 ურჩნი, მკუხენი ჩუქნებრ განდგლად-

მოდი შევექცეთ შემამულეო,
 სურვილის ჩუქნის გულის საზრდილად;
 შევექცეთ სულით გისიამოვნოთ,
 საწუთრო ესე შევსცვალოდ ღსინად!

კოდხიდელი.

ოქტომბერს 1845 წ.

ხ. ზეცურაძე.

ს ა მ ა ჯ ე .

სად სარ სამავევ ხემან სსოენილო?
 ნასის კელებით მაფსედ ასმულო,
 ლაქვარდ ქარგაო, მარგანო თლილო,
 იალდუშებით ცურფად კასმულო!
 მცირე დრო არის რაც შენ მოეპორდი
 ზ მით არ გფიქრობ დავწეებოდე,
 თუთ დუდგროძლად მასაქეთ ვრბოდი,
 რა დავსდევ მინდა ვეუზნებოდე
 ხემსა ანბავსა მწარე უვემურს:
 წვრილად გაცნობო შენთჳს არა მპურს,
 მაგრამ არა ღირს ამასედ წერა,
 რადგანაც ბედი მე დამეცურა.

მო მოგიგონოთ კარგი სულაძო,
 ყრთად შექცევა დროს ცაჯარება,
 შენი ზაასი უსძო სამიო,
 ხეძი ებუდობა ზ სარსარება. .
 გასხივს ხეძს მკლავსუდ განსიქსნებდი?
 შეგრდსედა შედეგ სამინლოდ მსახს;
 მიუძიგ შენს ბატონს რა მისიქსნებდი,
 თითქო მსძენდი მის ცუბაღსა ტმასა.

თუძეა სან ზ სან შენის ვლრაღლით,
 უცრად უცსო სისძარს მიფრისობდი
 ზ შე შენსედა გამწერაღლი, ძალით
 თვალსა ვსუშევიძი მილსა ვსქარობდი.
 თქნება ვანეგბ მან გამოგვსაგნა,
 რომ ხეძი ვრძნობა ასრე აღეძრა
 ზ ამ ვაეზულს ვულძიდა სსოგნა,
 შენის შეწვენიო მან ვამედეგრა.

დიაღ, ვაქსს რაღაც თილსძის ნიძი; —
 ვაცსა ვადარეგ სიფარულსედა,
 უთუოდ ვინძე ბერი ვფრეძიძი,
 შენსედა არაბუკს ღოცვასა მსწერდა.
 მამ თუ ასრე სარ ხეძო სამაგე,
 მო შემიეფარე მეცა მიაგე,
 ამ შეემინეგეძი დემონს ვმსგავსე
 ზ მისი ვულსუ ნდომით აღეძე.

მ. ჭაშვილი.

ფუტლით სავსე ქანა.

მქუშნიგრო ქანაო,
 ჯარდო მაინახაო!
 შენ ხარ ყველას სუგეში,
 ოდეს მსუფვეგ გიბეში!
 არავინ შეგედრება
 თუძღავი გექვს ეშმდრება!
 არვისგან უძღვევლი,
 ყველასახარ მძღვევლი,
 რაც ფუტლით მოინსურვო
 ოდესმე ვაიხუმრო!
 შენს ისრულეგ ნებასა,
 მიეცემი მქუშახსა!
 მაგრამ ვინც ესტყუმრო,
 შენებურ ვაეხუმრო!
 გოგოხეთის ყოვრსწრულსა,
 მძინაოქავ უმანგო სულსა!
 მ უწყალიოდ ცანგულსა
 აძახებ იქც ფულსა!
 ვაღ ვულის მყრის მტვრობის,
 ვნით მოხიზლარობის!
 ძმთა მემულეებისა

ცოლ ქმართ ორგულობისა!
 შენ ხარ მ.ხეზი ყოვლის
 ვით შეყუვე ამ სოფლის!
 ვინც გნებამს დაარჩობ,
 დიდებულსა დამტრობ,
 ივო სრემლოვნსა თვალსა,
 ერთს წაშდია შეაძრობ!
 გენგზოს ატარებ,
 ყუტრად მოაღობენგ!
 ზე უგრძნობელს ჰარყტყესა
 მოაბამ ოქროს კუდსა!
 მრავალნი მსთავაზობენ,
 ხშირად ესე აზობენ:
 თუილა ჰო! ჰარყტყვა
 ზე ერთი უსიტყვა,
 მარამ აქუს ოქროს კუდი
 ვითა იქნება ცუდი;
 ხელამსა მარათმევენ,
 კრძალვით ბატონსა მსტემენ!
 ყველა აზობს ბრძენა,
 ხილვით მოხალხენია!
 მარამ.

 ფულო!
 კარგი ხარ მამინ, ოდეს,

ეჭი შიშით შეგტროვადეს
 ზ რა მას ეჭირვეზა,
 მას შენგან მოითხოვდეს!
 მარამ ხარ ანდამტი,
 შიშა სიღრმიანა ეგჭირტი!
 ვნა ნახ სხე შენა,
 მას ექმენ მოსალხენა!
 ვნა გეთილია უტყვე
 შენთანა იქნეს სუვევა!
 წან როვეს ცანს ჭიმიან,
 დავღერის ცუჩიან ღიმიან,
 დავაწეებს არმდგობს,
 ზ შემოგწარავს გრძნობს!
 მარამ ვი ხარ აძირ,
 ჩემი ცოდვს მძირ!
 შენ ხარ წამსა ზედი
 ზ სუთისა წაწყმედი!
 ჩემს გუთსა ყხარადეს,
 რომ არ მსწყულოვ აროდეს!
 როდესაც მექნეს სიძაროვე,
 მსთან ჭყმძაროცება!
 სინიღისი ვანწმენლით
 რათ მინდა მეტი შესა!!!
 დ.მ. ბერივევი

ქართული უზნობა ანუ წერა. (*)

როდესაც ამ ეგერი ღანაჩეი მოხდეს საღმურ
ანუ ანაკი რამ, ის უნდა ქალღმრედ დაწეროს
რომ საბოლოოდ ამ ეგერი არა დაკარგოსრაც
გინ იცის იქნება სასარგებლო იყოს კიდევ ოდესმე?
როგორც ვხედავ, ეს საგანი ასე უნდა იყოს:
ქართული უზნობა ანუ წერა:

ხემის აზრით, ვერ ამ საგანს არ უნდა მო-
ემშენეთ, ვერ ერთგური წერა უნდა დაიღოს
ქართულის სიტყვებისა, რაც ვერაღ ვსწერთო სა-
ზოგადოდ, რომ სს-ჟა ჭ სს-ჟა ტრელო წერა არა
გამოვიდესრა სოღმე უცისკარში, მკიას-მწლებს
უხსიამოვნო არ იყოს. როდესაც ეს წესდებულება
ასე დაიდება, მას უკან შესაფეროა განსხვავებული
საგნები იბეჭდებოდეს აქა.

(*) მღაბური მესმის მე, ვბტლხისი წერალების შემდგომ
საქმწყნებო ანუ ეველასაუზ ვასაგონი.

ეს ჩუქნი ქუჭყანა, ერთს მუჭუნიგოს სასესს
 სანიისთარეძას ბოსნასა ჭეაგს, ოთხს კალოებს
 ზედ დაფარებულს, რომელსაცა თუ დაუსედად
 ექლას ვცაცუნთ ამ ჩუქნს ბოსნას, უნდა ვიპი-
 ძოდეთ არ აფოლიაქდეს ზ სამუდამოდ არ აირიას?
 ამისი გაფრთხილება გვმართებს ეველას. ამ წეს-
 დებულებასა რომელსაცა ვანბობ, თუ ეს ასე მო-
 ხდება, მაშინ იმედია საუკსოგოთ დაამუჭნოს
 ქართველების უისკარი ზ მკითხუქლები დიდად
 ასიამოვნოს.

ამ წერილის გამოცემის მიზნით, შემდგომში
 შეიჯეობა რისათვისაც გამოიტა ეს წერილი, მა-
 გრამ თუ ექსლოძებათ წირველი არ არის ეს ჩემი
 თქმა, აღრეგაც მიითქუმს ამ აზრზე, თუბცა წამ-
 კითხუქლთ სხუა ვუარად ეჩუქსებათ აღრინდელი
 ჩემი გამოცემული, მაგრამ ჩემი ვარკუჭულიგი
 ერთი აზრი იქნება ნათლად, აღრინდელი ზ ესეც,
 ამიტომ კარგის ვიანების დაკურვებით უნდა ესა ზ
 უეცრად არ შემრისსონ გამსილველთა.

✓ ქართულის ენის თვისებას რომ ერთიჯ ზედ
 დაუმატოთ, სამათ ვაყოფებთ: წირველი
 ხალმითო წერილად ანუ ეპიტესიურად, მეორე
 მდბიურად ანუ დარბისელთ უბნობად ზ მესამე
 ვლესკაცების ენად; ვნასით, ვაგარნიით ესენი?

გამიგონია ჩუქნი დიდი ანტონი ქაალიგო-
ში ზე იმერეთის გამოჩენილი მოქადაგე პირველი
ანტონი ტეონიდელი, ერის დღესასწაულის წირ-
ვის შემდეგ, ანტონი ქაალიგოსთან მისულა,
(აქ ქ. ტფილისში) რომლითაც პირველს ნასუ-
ბიგე, სამართო წერილის ენაზედ დაუწევთ ლაპა-
რაკი, ღრმით დაკვლოვნებულთა იმით ქართულს
ენაზედ.

იტვოდნენ, იმათი ლაპარაკი, ასე კარგათ გა-
მოითქმებოდაო, უცუფის საამოს ლაპარაკსა ქარ-
თულს ენაზედ გერაგისგან ვერ გაიგონებდითო.
უიტო, მეტი კარგი ენა არის ქართული სამართო
წერილი მაგრამ, რა უეოთ, ამა როგორ იქნება
ამისი შემოღება? თუ შეიძლება ზე მართლა შე-
მოიღებენ, საკურცელება იქნება? პირველს ჩუქნი
ანტონ ქაალიგოსსაგით ზე პირველს ანტონი
ტეონიდელისაგით, რომ დაკვლოვნონ, ერთობ
ჩუქნი ერი სამართო წერილის ენაში, მე მსულთ
შეჩუქნება!

ურიგო არ იქნება, ასლა სამიგეს ენის მავა-
ლითები მოგიტანოთ აქა, ქართულის უბნობისა
უფრო ჰსწორე გარჩევისათვს. ვერ ჩაეწეროთ
სამართო ანუ სეპტელსიოს წერილის რომელიმე
დედანი, მასუგან ეს დედანი დარბაისელთ ენის თუ-

სებზე ცადმოვიღოთ ზე მერე ელსკაცების ენა-
სეუ, ვინათ ამ სამში რომელი სუცუთსო ენა
ეჭინება?

დავითნიდგან კანონი ვ. ფსალმუნს ში.

„მისაჲჲ მე ღმერთო, ზ სჯე სჯე ჰემო თეს-
ღოსაგან არა წმინდისა; კაცისა ტრებსა ზ მსაკვ-
არისაგან მისსენ მე. რამეთუ ჰენ ღმერთი ძალ
ჰემოა სარ, რად განმამარებ მე ზ რად მწესარე
ვარ მე ტიონთა მტრისათა. გამოაგულენ ხათელი
შენი, ზ ტეშმაროცება შენი. ესენი მიმოდღეს ზ
მიმოკანეს მე შიასა წმინდასა შესსა, ზ საკო-
ფელთა შესა. ზ შევიდე მე წინამე საკურთსე-
ფელსა ღმთისსა, ღმთისა მიმართ, რომელმან ასა-
რა სიტანუკესა ჰემსა, აღვიარო შენ ბოზღნითა
ღმერთო ღმერთო ჰემო. რად მწესარესარ სული
ჰემო: ასე რად შემაღწესებ მე: ესევე ღმერთსა
რამეთუ მე აუარო მას მესხთაგანსა, ზირსა ჰემისსა
ღმერთსა ჰემსა.“

ჰემის ანრით, სამღთო წერილის თესება არის
ძალად სარისის სუცუერება ზ მართლად რომ
შესამაში ეტკლესობსა.

ეს სომ ასე თაქუ, ასლა უწინდელის დარ-
ბისკლებს სუცუერებათ ვიტყოდეთ ამ ფსალმუნს.

«განსაჲვე, გამოსამართლე, თუ ბრალუელად

დავიდო ცუდსა დაძიანსაცან დასავე მე ღმერთო.
 თო. ცრუ კაცისა ჭ მსაკურისაცან დამოსენ მე,
 რადგან ჩემი იმედი ბნადები შენ. რისთვის მო-
 შორები? რისთვის შეწყუქებული ჭ შეტარებულ
 დავიანები მტრისაცან? მიწეალებე მე ტეშმარტი
 სამართალი. ამან გამაბედუნოს შენთან სლება შენს
 უმანკოს სსასლები, სადაც მოგმაითა ჭ
 შემოკიდე შენს სუეეებსოს სენაკში, რითაც მო-
 ვცემა ჩემს სიტბებებს დიდი სუცეში, მაშინ გუ-
 ლის სიწმინდით აღვარებ საკრავით, შენს დიდს
 მსაჯულებას, ამისთვის სულო ჩემო, რაღათ მიწუ-
 სარებ შენ? ანუ რისთვის შემამარწყუნებ მე? მიგნ-
 დე იმ დიდს მსაჯულს, რომელსაცა მიგასლოგ-
 დები ჩემს განმაცოცსლებელს პირსა ჭ ღმერთსა
 ჩემსა.»

ეს დაზბისეული ენით სომ დაწერა ეს ფსალ-
 მენი, ასლა ჩუქნი ელესკაცების ენით გაცუოდეო
 ასე:

«გახინჯე, ისე მიბოძე სამართალი ღმერთო, თუ
 აგმა კაცმა დანამაული დამდოს ვადამსდევიანე-
 მტეუენის კაცისაცან ჭ გულ ღვარძლიანისაცან
 გამამისენი მე, ამიტომ რომ ჩემი შევარგელი
 ბნადები შენ. რაღათ მიწურები მე? ან შეწყუქე-
 ბული ჭ დახატული რაღათ დავდივარ მტრისაცან?

შენს წვალიანს მოგვლი, სწორე სამართალი მი-
ბოძო, იმან გამაგდუნოს შენიან ვიასლო, მეცად
გარგს სისხლეძი, რომ შენს საკეთარს სადგომში
შემოვიდე ჭ შემოგესინო. ეს იქნება ჩემი ემა-
წვლავიანსათვს დიდი წველობა შენი. მაშინ
შემოვიდგე და დიდი დამართო ჩემი. ასეა ჩემი
სული, რადიო უნდა შესწესდე ჭ ან შევთავდე?
იმისათვის დღეს მოსამართლეს მიყნდე, დავიას-
ლოგოს იმ ჩემი შემწემა ჭ იმ ჩემი დიდმა
მოსამართლემ დამართა.»

ეს თარი უკანასკნელი ფსალმუნი, თუმცა სო-
ციური სიკვლეა შეკუთვლია ეკკლესიურს ფსალ-
მუნთან, მაგრამ ასრი ერთი ჭ იგივეა სამივ. თუ-
ნდა უბრალოდ იმას რომ შეველილი იყოს
ერთი არაფერია, რადგან ჩვენს სამ რიგათ გვეყ-
რეთ ქართული ენა: საეკლესიოს წესათა, დარბა-
ისელით რიგათა ჭ ვლესების თვხებით.

ჩვენს ქართველებს, თუმცა ამ სამში ერთი
უნდა ამოკვლინა ქართული სიკვლეებიდან,
იმისათვის მივებნამა, იმ ენაზედ დავამწყო ლაბა-
რაკი ჭ წერა, მაგრამ ეკკლესიურის წესისათვის
სულით იაქტა: მხელი შემოსაღებია შეთქი. ასეა
თუ ქორეს ჩემსეც მოადგებთ ჭ ამამარხეცნებთ
✓ მე სამკვლს ენას ამოვარხეც, დარბაისელით ენას

ამისთვის რომ უფროსი ერთი უწინდელი სერო წიგნები, დაბადილი ესაზღ უწერიათ ზ იმათს ერთივე უღადაცხათ: ვითარცა რუსუდანანი, ვის-რამიანი, დვნიძიანი, სიმონე სოფრე, ვაჰამანიანი; სსენი ზ სსენი ზ ბოლოს ვითაც ვითაც ცვაობანი.

მეონა ამ წიგნებს დამწერი უფრო დაბადილუბის ენს წესსეც დაწერდნენ ზ იმს წესათვე უღადაცხათ, მინამ დამკუბულის ერთი? რასკუზველია იმ დაბადილი წერილებს შორის არის ვარსეა, ერთი საუკსოვოს ვაწეობით სწერდნენ ზ მეორენი უფრო საკუთად, მაგრამ მანც დაბადილი ენა არის, ერთი ზ მეორეც. მაგალითად: ერთსა ვსევათ, საუკსოვოს ენა საუბრობს მეცად კარვით, რომ სსენს შოთცეებს, იმისი ვაწეობითი სსაშოვონა ლადაცი ზ მეორე იმასეც საკუთად; ისე წერა არის, რომელთა ვეფის წიგნებს წაგითხოვთ ვაგვლს ესაზღ: ერთი დის კარვითა სწერს სსაშოვონად, მეორე იმასე უფრო კარვით ზ მესამე უფრო იმასე ვითაც კარვით. ქმსენსეც მეონათა მეონი არ დალევს არსად. შოთა რუსთაველის ვითაც ცვაობანი იმისათვის არის ისე კარვით, რომ ვაგვლი სოცევათ თვის კავშირებით, ისე მწეობათ.

ლია, თავთავის ადგილს ეივლა, ვითარცა საცან-
გებოს ცელოსნისაგან შეწყობილი, მარგალიტი
ქრუფასი!

ესეუ სომ ვაგათავეთ ასე, ასლა მესამის ქა-
სულის ენის წესისა ვთქოთ რამე? ჩუწნი ვლუ-
სების ლაპარაკი არის, დარბასელთ ენაზედ დამე-
ბული დაბალი, მაგრამ დღესაც ბევრი ვლესები
არიან, ასე კარგათ იციან ქართული ენა ჭ წერა.
შარაიბულ დარბასელთაგან ქართულის მკოდნეთ,
თორემ უწინდელუბისას, ვინ ევცევის, ვინლა მო-
ვუთვლის?...

ჩუწნი ლაპარაკი ჭ წერა, კვალად ვიცევი,
ერთგვარი უნდა იყოს: რა ვჭარად ილაპარაკონ,
ისე დაიწეროს ჭ რაგურად დაიწეროს, ისე ილა-
პარაკონ, ამისთვის ჩუწნი სამუალო ანუ დარბა-
სელთ ენა, ასეთი უნაკლულა ენა არის რომ,
დავლ ავლად შეიძლება რომ ესე, რაც უნდა მაღა-
ლი საგანი იყოს, იმაზედაც ჭ კარგათაც გამოვა.
ყოველი ქართული სიტყვერება. მართლად, ჩუწნს
სამუალოს ქართულს ენას, როგორც ენებაეთ ისე
მიძინსრით, ისე მიძთაქცევთ ჭ გამოთქმას სომ,
ისე ლბილად ვაიგონებს ეური, მეტი საამო იყოს
ხმენისათვის, მაშინ როდესაც რომ ვლესკაცების
ენაზედ ეს არ შეიძლება. მართალია ვლესკაცების

✓ ლაზარკი მარტვი ენა არის ზ ადული განაცხადი, მაგრამ ძალიან საგანი რამ გერ გამოვს რიგია-ნად, არა ყურის სამოდ, რადგან მომუშაველი ენა არის გლესების ლაზარკი. ზემის მხრით, მამ ისევე ხეობდა, იმ გერო ქართული ენა დაიღოს, რომ ყოველს საგანში საუკეთესო რამ იყოს ზ ყოველს ფერში მოხსნარებული. ურიგო არ იქნება, ესეა ამ საცნისათვის ეს მაგალითი მოგიტანოთ აქ ზ ამის შემოსეულობა.

1824-სა წელს, სსუა ზ სსუა სოფლიდგან, ვადგინასლე ზემი ემები ერთს რომელსამე ზესნს მამულსე ზ ერთს სოფლად ვაგაკეთე ეს მოყრი-ღნი კომლუეულნი, მაგრამ ზარგელს ვადასსლემა-ში მეტად ჰსწესინენ გლესნი. არც ვაიმტეუნე-ზიან ისინი. ერთის ადგილიდგან მეორეს მხარესე ვადასსლემა, რასაკურგელია ჰეული იყო იმათთვის. მე რომ იმათი მოწყენილობა როგორმე ვანმე-ქარგებინა იმათგან, ქართულს სურთ წიგნები და-ვიბარე ქლაქითგან, რომელთაცა ყოველს საღამა-სე შემოვიხსამდი ვარს უფროს უფროს კაცებს ზ სსუა ზ სსუა წიგნებს უკეთესადი, ორს თუ სამს საომდისინს: სან დავრიძისს, სან ვისრამისს, სან სიბრძნე სოცრუეს ზ სან ყარამისანს. ამითი ასე ვაგეყრათე ისინი, რამწამს დაბინდებოდა,

უფროსი კაცები მოვიდოდნენ ამ სიტყვით. —
 «ღმერთი გადღეგრძელებს, ერთი კარგი ანბავი რამ
 წავუკითხო.» ზეგრუნულ შეიმათსე მივატყდებდი,
 რომელს შეტყობდნენ, ის წამუკითხა.

— შენი ტირიძე, სულ კარგი ანბავია, რასაც
 წაკითხავთ სოლმეო ისინი. შინას-უსებდნენ.

— მერე ვისმის, რასაც ვკითხულობ? შე ვკი-
 თხამდი.

— ძალიან კარგათ ბატონო, ერთი სიტყვა
 არ გამოვიგნარებამო.

ამითი ასე დაიმუხდეს ვუთი, მადლობით ამი-
 შენეს სოფელი ჭ თუთონაც მადრიელნი დასასლ-
 დნენ თავიანთს ნაშრომს სოფელში, მაგრამ შე
 რომ იქიდეგან წამოვეულ ქალაქისაკენ, ის უფროსი
 კაცები მეტად შეწუსდნენ ჩემს წამოსვლაზე.

«ღმერთი გადღეგრძელებს ჩქარა მობმანდით,
 ერთი კიდეგ წავუკითხოთ წიგნები, თორემ ძა-
 ლიან შეესწუსებთათო.»

რასეგ მომეყის ეს ავდენი ჩემი ლანარაკი,
 ესლავ მოვასხენებთ. — ორს მასლობელს ჩემს
 მცნობებს მიუსწარ, რომ ზირველია ეს ზირველი
 სიქეთა ჭ მეორემ შემდევი.

— თუმცა მოგაღეობას ისღიან ბევრნი ჭ რაც
 შეიძლება იმ ვგარს წერილებს აბეჭდინებენ. ცის-

გარბი, მაგრამ მსული ეს არის, რაც უნდა რი-
გიანი რამ დაიბეჭდოს: მაინც ცუდია სულ, სულ
უმსგავსო, სულ სიცივე, სულ უბრალო ჩმასეა,
სულ სულელობა, სულ სიცრუე, სულ მოვინე-
ბული ზ სტენი. არიან რომელიმე ასე აწმუ-
ნებენ ველოს, რა გეონია? სიწრფელისაგამო
ბევრნი იფერებენ იმათ სიტყვას.

მეონია ამათ თუ აგრე არაქნეს, უბედურნი
იქნებიან, თორემ საწყალის ჩუქნი ცისკრის შური
რა იქნება? სსუა მიზეზი ამის მეტი არა სჩანსრა
ჩემის აზრით:

ამ სიტყვასთან, მასუკან მე მამობრუნდნენ
ორივე ზ ღმერთი დამარსსეს: თუ ეს ჩუქნი სიტ-
ყვა ცისკარბი არ დაბეჭდინოვო. ჩემის ასე და-
რისსსათუხ, მეტი ღონე არ იყო, აქ მოვისსენე
ამ წერილში ესე. საეატროს ცურთში, ნაცარა
გელსსოციც რომ თან ვაგუჯანთათ, მეონია არას
დამძიმებს იმ ცურთს, ზ არცეინ დამუდურებთან
ამისთუხ.

ამ ლანარაკის შემდეგ, ორივე შინლის სა-
გელი დამიჭირეს იმათ მაგრა ზ დამერილისაგით
წამიფება იმ პირველმა თავის სსულში, სადაც
ბერი ლანარაკი ეძქონდა ქართულს სიტყუერებასე
ზ იმის წარმატებისათუხ. ბოლოს ჩემის წამო-

სულის დროს მე დაგნობდი იმას; რადგან ახე
სანგროძოვ მოსდა ეს ჩუქნი ლაპარაკი, მაჲმ
ჩემს აზრს დაგაბეჭდინებ ცისკარში, ქართულის
სიტყუარებაზედ, რასედაც ჩუქნი ესლა ევა-
ქეს ლაპარაკი, იმასე შეთქი? ამისთვის ამ მიწყ-
შმა მამცა ამ წყობის გამოცემა ცისკარში ზ
აუღესი ლაპარაკი.

ქართულის ენის თვისება, კარცის დაფიქრებით
უნდა ვაირჩეს, ვითარცა მორეული სორბალი ახე
წმინდა გარჩეული წისქვილზედ დასაყრდელი, რად-
გან ცელოვნებაში აღარ ყოფილა დიდი სანაა,
თუ კარვად ვაგნსრევთ ზ იმის დაწვლილებში
შეგალოთ, რაც უწინდელს დროს, საეპკლესიო
წიგნები დაუწერიათ, მეორე მდაბიურის ახე დარ-
ბისელოთ ენით ზ მესამე დაბეჭდულის სიტყვთ
ვაგნსნათ ორივე; საეპკლესიო წიგნები ზ საერო
თუ ასე არ იყოს რაგორც განზონ? ჰეგეს რომ
უწინდელს დროშიაც, საეპკლესიო წიგნები ეპკლე-
სიურის სიტყუარებით უწერიათ ზ საერო საქუწყე-
ნიერო ენით. მამასადამე, მეონის არც ჩუქნი უნდა
ვადვიდეს ჩუქნი მამაპანის ზ იმთ წესსა, მიგდი-
ოთ ამ საგანზედ.

გიუი ამ საგანზედ, მაინც თავისი აზრი აქუთ
ეველას, ერთნი ორხეგენ საეპკლესიოს სიტყუა-

რუბით წყრას, მეორენი დარბაისულთა ენაზედ ჭ
 შესამკნი უფრო დაძუნებულს ენაზედ. ეს სამი
 სითანასწორე ერთი ერთმანერთისაგან რა გაიჩნეს
 რომელი სამეფობინარია სასოციალებისათვის, ჩემის
 აზრით, ჩუქსნი სამუკლო ენა უნდა დაიდოს, მხო-
 ლოდ თუ მეტნაკლულებანება მოხდება სადმე,
 რასაკურგელია ის უნდა გასწორდეს ჭ გაიშროთოს,
 შამინ გასდება უმშვენიერესი მქსლი ქართული
 ენა დარბაისლებისა ჭ ღრმათ სამინარევი გამო-
 იყოსიზლებს კეთილად. მეონია ყველანი დამთან-
 სმენს უწინდელს ქართულს საყრის წიგნების ენა-
 ზედ ჭ შოთა რუსთაველის ქართულს სიტყუარე
 ზახედა, სსუა უაეთესი ქართული ენა ვერ მოიფო-
 ნება ჭ არც უნდა ვიფიქროთ ამისათვის. —

ჩემი გულწიფენო, თუმცა ჩემის აზრით მე
 ასე ვამტკიცებ, მაგრამ ნურაერს ნუ ეგონება, მე
 იქამდისინ უსრალთ ამნარტვენება მქონდეს, ანუ
 ურიგო თავის მოყვარება, ამ ჩემს გამოცემულს
 წერილზედ დაეყმარო: რაცა ვსიქვ უთუოთ ასე
 მეოქი. არა, რასაც ვანბობ იქნება ასე არ იყოს
 ჭ უფრო სსუა ეტარად იყოს. კაცი თავის საკ-
 ლელებანებას აერე რიგათ ვერ დაინახეს. ამისათვის
 უმჯობესათა ვინაოვ ზაქარ ქართლელს, იმან გა-
 მოიკვლიოს ქართულის წიგნებიდან ყველა, რად-

გან ზე მწიწიწი იცის ქართული ენა ზ იმან
 ენისილას წყარად, თარემ თუ ეს ასე არ იქ-
 ნა, ხრულიდ არევი ქართული სიტყვარება: ერთი
 ერთ ვერად დაწვენი წყარს, შეარყნი შეარყს
 წესით ზ მესამენი მესამეს რიცით, რამელთაცა
 უგელს თაცისი უნდა მისწინდეს ზ თაცისი ასრისე
 იგენს დაფუძნებულნი.

1857 ს წლის რისკარში განზობ მე ამს
 რაკეტისამე სტრიქონში. როცარ დაეიყვართ, ჩეწსს
 ქართულუბში კარგი მსილუბელი არაკან იყავს
 რამელთაცა შექლავს ჩეწსნი სიტყვარების გან-
 სილუ? არ არის დახვეწებელი! ნამდვლად
 გიჯით კარგი მსილუბელი გვეუბნან ზ შეუქლიანთა
 ჩეწსნი სიტყვარების ნაკლულებანება კარვად ენი-
 სილავს მეტქი.

ამ წყაროს ასრის ასლავი გამოგაცხადებ, რომ
 მამინ მე ეს სიტყვა მამართული მეზნდა ბაქარ
 ქართულსკედ: აღრთვე ვეულით ზ სულით ნაცვი-
 ცემულს ჩემენით, ვისეანაც იმედა ჩეწსნი სიტ
 ვეწსნის წარმაცება. ეს ჩემი თქმა სავრცინოდ
 არ უნდა მივიღოთ არავინ, ვისაცა ვეულით გვი-
 ეკარს ჩეწს ქართული ენა; იმას უნდა მივეწმენოთ
 ვინც ის იცის კარვით, რამ იმანვე წარმართოს
 კარვით, თარემ თუ ეს ასე არ მისდებია, სული

აბა იქნებარა ჩემსი სიტყუარება. ამასუ ვხინობათ
 ბაქარ ქართულს, თუ თვსმე მოკლა ჰქონდეს
 ბებრა სქმისაგან, შემოკლებული სწორე ქართუ-
 ლი გრამმატიკა შევუდინავს სამხრო მსყმისა ზ
 ამით დავუთვალავს ფიქლანს. თუშუა შრომა დიდი
 ექნება ამასე, მაგრამ ჩემსი მაგლობა უფრო უკეთეს!

ვანოვანა არა თუ ამ ჩემს აზრის თანხმობა
 არ იყავს, ეს მანუ იტყვას, რომ ვინც გამო-
 ჩენით იცან ქართული ეს, სანდისინ შეიყარსენ
 ქართულის სიტყუარების განსჯისა ზ იმისი სწო-
 რადებისათჳს. ეს იქნება კარგი შედეგი ზ სხარ
 გებულა ჩემსი უხინობა.

ეს შემოსევეა მანდა წარხული წლის სიემ-
 ბრის თვეში, რეფენთამე ნატოკემული ნართოვანე,
 რომელთაცა ვიდეკ ისამოგეს ზ სარეკებულც.
 შესძენეს ჩემსს ეჭრნალს, რომ ამათგანმა ყრამა
 ნატოკემულმა ეტყჳმა: თვადმა გრიგელ ფამბოუ-
 რიან თრბულისმა უშტამდვადლა ჩემსს ქართულს
 ეყნალს, ჩემსს სრეყანვალს ვნაზ სამეხენკოან
 ზ ფულუმა ყრამებისა ჩემსს უხინობათჳს. ვვლად
 იქედა, ჩემსი ქართული ეყნალა მოელის ამა-
 სკან წკალაბის ბერს, ამ სეველ ვანთმულის
 დიდის კაცის ჩემსს სამეხენკოანს!

თ: ალექსანდრე ვან ცანვის მე. რ. ბრძვლიანა

ქ. ქეთაიხის.

საზოგადო აღწერა — ქეთაისი — მისი აღწერა —
მცხოვრებნი — ბაზარი — ურბანი — მუშლი ქალაქი
ბაგრაჯის ციხარი — ზ ქერმა.

სიერსვე, რამელიც უჭირამს, როგორათაც
ქეთაისს, ეგრეთვე იმისს არეპარებს მთანი ზ ცუიანი;
ყოველგან არის სიძრაგლე წყლებისა ზ მდინარებისა;
ბუნებითი სიძდიდრე აქ არის განსხუკეული ზ
დიდათ მშუწნიერი. მცენარეობა ამ ალაგებისა
მეტად ჩინებულია, აქაურს ჭაგასა აქუს მსგავსება
წლუს ზირების ჭაგასთან ევოგრაფიულის სიერსით
წოდირი ზ აქუს რასაკურველია თხსება ცენია-
ნობისა ზ, ეს ცენიანობა მეტად უხდნება აქაურს
მდიდარს მიწის მოსავალს. იმერეთის

შსარქმე, რასაკვირველია უფრო დაბლობში აღაგმა, იცის საფსელის მეტად სივსე. აქური ჭყრი არის ხსული, ღბილი; წუმები შეუსყვედვლი ზ ძრიელი, სულ იყინახება სინოციოეთი, მაგრამ სიფრთხილით ცხოვრებით კაცს ავთიმოუობა სრულქით არ შეეკარება. ეს აღაგები მქსლადვე არიან ცემოხნილნი ზ ცნობილნი. ბერძენთაც ზ რომელითაც დაგვეს აქ კუალი თაკიანაის მულთბულაბისა. აქამომდე არიან დაძიქნილნი სასნაგრები მქსლის დროებისა, რომელნიც მიისიდვენ მოგსაურის ყურადღებას. ამათ რიცხეს ვაუთუნის ქ. ქუთაისიც:

ქ. ქუთაისი მდებარეობს სნარკუში ზ, მთანი, რომელნიც მას შედგენენ არიან დაბურულნი ნატარას ცვეებით. ზ აღაგ-აღაგ ეს სნარკუ მქსწედება მწქანე ველებით, სასნაგებით ზ ბალებით, რომლებსაცანაც ვამოიყურებთან ნატარას სის, იმერული სასლები.

სმაურთგანი რიონი დაკლქული როგორათაც ვეგლი, ხამორბის ზ ჭეოფს ქალაქს ორს ნაწილად: ასაღს ზ მქსლს ქალაქად. ეს არის ის ქანისი, რომლითაც ოდესმე მოვიდნენ არცონაგლები ოქროს საწემსისთჳს ზ, რომელსედაც ვემქით მქსლნი ბერძენნი ზ ბერძეთ ვენეციელნი ზ ცენელები

წარმოებდნენ დიდს ვაჭრობას ეზრილის შინაარსეფ შაობანანამდე, რომელთც იყო დანიშნული ადგილად, სადაცა აწეობდნენ საჭაჭროს.

ქლაქსა აქეს საკმაოდ სწორე ქუჩები, რომელთაგანაც უმეტესნი ნაწილნი არიან მოკირწყულნი ქუთ. ქუთაისს შესაფერებნი კარგათ მიემარჯვნენ ნაღია ჰეის ზე ამენებენ აქ შესალოდ სის სასლუბს, რომელნიცა აქ შაიზიდგენ იმდენს მაწინარს სიმრთელობათს სინოტიოვეს, რაგორათაც ქვისას, რომელნიცა აქ არიან შტორები რიუსენი. ეს სასლუბი არიან ერთი ეჯუყიანი, არა ჩინებულის არსიოგაკურისა, ამენებულნი უსეწსულად ზე ვათორებულნი გარდგან, — შიგნითნი ოთახები არიან ანუ ვათორებულნი, ანუ ვაკრულნი სსუკა ზე სსუკა ფერის ქალღმით, ზე შვიძკობიან ნაწილ ვერონიულ ზე ნაწილ ასიურის მებეღებთი. ყოველი სასლი ანუ თუა არის ბაღში ზე ანუ თუთი თაგის ენაში აქეს ბაღი. ეს ყოველი არის ნიძუში ძუქლთის ცხოვრებისა ზე აქეს თაგისი სასიათური განთუხებულება. ხუცნ არ შვეძლიან არ შივიგონით აქ ბუღეარი, რაგორათაც საკუთარი სასიარულთ არაგი ქუთაისის სასოცადობისა. ბუღეარი არის შუა ქლაქში: ფართობმა ბუღეარისა ემსგავსება დიდს კვადრატნის სიგრესს ზე გარს

შემოტევილია ოთხის გულისით წითლად შეღვე
 ბულის შიგნით. ამას თანასწორ მისდევს ში-
 ვნით სეფენი, ვაღა მათისა ორნი ფასტრან
 შუბ ადგილს ბუღაას ფურადინაღ. ამ შუბ
 გულის სდაც ეს ორი სიიგანი ვთარუდინაღ
 შეიყრებინ, არის გამართული საცსუიათ ნაცარა
 წილო შეიდანო. ეს სეფენები არიან დოქნილნი
 ქვით, შემოსეფილნი სეფით, ოსით ჭ სამძახე-
 ნით; იმაზედ არიან ადგილადგილად გმელი სკამე-
 ნი. დნარსენი არის დაიქსილი კოლისდარით, რი-
 შილიც წარმოადგენს ვამბულს შერკანს. ერის
 გეიქში ბუღაარისა სდაც კოშკის მხევსი ნა-
 ცარა ოთახი, აღმეწიბული სსუა ჭ სსუა ფერის
 აცურენით, სდაც ამოქნენ კაქს გამართეს. აქ
 უთველ კვრა ჭ დექსაწაულში უკრამს მუსეკა
 ჭ ბუღაარი აღიქება სოღამე საღსით; საცვლოდ
 ამისა სდაც დღეს მკრათ შეძლება აქ სასოგა-
 დოების ნავენა, თუ არ კარეს ვამს საფსულში.
 რიქსუ აქიური მესოგრებლებია არ აღემატე-
 ხს 5,000 ჭ ამ აქიურს მესოგრებლებს
 შეადგენენ რუსები, სომხები, ფრანგები ჭ
 ურბები, ჭ რომ მივიღოთ უმაჯესი მესადი ცნობა,
 ჩვენს მკვძლით ვანგეთ ვსენი ორს ნაწილად:
 ფაქრებად ჭ დიდს სასოგადობად. მიუღო

ქეთათის ვაჭრობა არის უმსხვილესი სომხების, ფრანგების & ურების გეგმა, თუცა მსოფრ-
რების არე-მარე სოფლებითაც კიდევ შემოატყის
აღადგობივი საფუძირი, მაგრამ ვერ კიდევ უსწო-
რები არიან ვაჭრობისა. საკვლად ამისა აქჟურის
შესაგრობთა ივან კარგი კვლასწობა, რომელითაც
არ საქმადუნ: სომხები, ფრანგები & ურინი.

დიდს სსოფრადობას შედიგენ აქჟურის თავა-
რის შულის სსოფრადობასა & რადენიმე რუსეთ-
ზისც, რომელნიც აქ სსოფრადობენ სსოფრად
გეროდამულად ერთ გვარსანი სის სსოფრადობაში
შეივალდობან ქვეყნის არ გვარსანად; კარგმა
გეროდამულმა მებრძომა დიჭობა გეროდამულ
რუსების მოსვლის შემდეგ ალავი აქჟურის ცს-
ცობისა. გუარი ცსოფრადობისა დიდს სსოფრადო-
ბისა არის შემდგომი: კაცები, რომელნიც არიან
სამსხურში აჯარგენ მიუღს დღეს სამსხურადობში,
& რომელნიც არა მსხურებენ საქმადუნ საქმიას
& ანუ კითხულობენ. ქალები გეროდამულ კითხულო-
ბენ, ქსოვენ, ქარგასედ ჰკარგენ & ზდიან თაგი-
ანთ შულებს ქალების სსოფრადობებში ანუ ეიმ-
ნაზობი, რომელითაც იმით ამ აის წყლისად
წინ ქონდათ დიდი საჭიროება. ამიტომ აქჟურნი
შესაგრობნი ივენენ ძალდაცანებულნი თაგიანთ

უაქციის ზ სან ზ სან ქაუბის ცაკსენისა ქ. ცხო-
 ლისში. აქ უქცეულად არის შესანიშნავი ქაუბის
 სსწავლებელი, რომელიც დაუქმებულია ბენი-
 ვოიანკოვის მწიარულს ფულსად, ზ გერმან
 არსებობს კერძობით მწიარეთ. იმისში სწავლუ-
 ბეს 55 ქმწუნი ქაბს, რომელნიცა ფოკის-
 ფრში წარუძღვნიან რეკორდათ რეხულს ენაში,
 გერმანე მსწავლაში. გენსაში, სადც არის
 200 მარტინი, წარმატებ არ არის ნაკლები.
 ის ითვლება უნაბეჯის გემსაშია საქართველოში,
 რადგან იმერისს ემწუნი არის დამუქრებული
 მსჯულის ციხეებთან ზ ადუღად ითვლებენ აღსრ-
 დას. უკეთესი სსლობაში მიღება არის დიდთ
 ცულობად: არც ერის უცხო ქმწყნის კაცს,
 არც ერის მგნავის არ დიდებულთ ქეთასი,
 რომ არ მიღლოთ იმისს სსოცადობის გუ-
 ლითადი დამოკიდებულობა. სამთარში, როდესაც
 აქციებს მოხვალს წვმა ზ ითვლი, ქეთასის
 სსოცადობა, ენაალებული სსკლმწიგო ქლაქ-
 ნის მსგუხად, აკეთებს ბალებს ზ გეჩერებს, სადც
 ცანცობენ კერძობით სსკლებშია. ქეთასისა არის
 გერმანე კლუბი, რომელიცა ფოგელს კვრის
 თვთქმის ორჯერ დაიარება სსოცადობა. გასდ-
 ხელში, რომელიც ამ მსაჩემი იწყობა ქაღან

დრე, ამ შედეგთან კავალადები, მტარე მგსა-
 რადიები მშენებელს არე მარეებში ზ სსენა მს-
 გესნი დროს ვაგარუნა. რაჟი ვაგება ზაგსე-
 ლი თხის სტყუბით ზ აღმოსავლეთის ცველის
 ქალებით, მისს. სსოვადიადი მათ ვაგენებულთა
 დარევის ქეთამი, ვანემარის ზ მისქენის
 გრდელი სსაგსელია ჟღაგები შემოვგომავლე,
 რამელსა შემდეგ ქაქათგან ვასუენა ცველს-
 ლაჟ ხმოვარეფენის, მოწყენულს ზამაის,
 მსიარულად ვასტარებულად.

ვსოქეთი ზამენიმე სტყუბა ბსაშსეჟ, რაგო-
 რათაც მთელი ქაქათის ვაჭრისა მათ ვეულსეჟ.
 რაგორათაც სესს წინეთ ვსოქეთი აქეთი ვაჭ-
 რადი არის სომსენის, ფრასეების ზ უსენის
 ცელში. მენობა ბსაშისა: ხოდალაფთადიკან სსმს-
 რეთისცენ მადის ვანსურა ქესა, რამელსაჟ
 აქეს სემთა სოგრეჟ, მერმეო მობრუნდენის აღ-
 მობაკლეისცენ ზ თაკებოს ბულოართან. თროთეჟ
 მსარესეჟ ამ ქესისა არის ბსაშის, მადენსელია
 რიგსეჟ დექსენისა ეჟ ასით. ამ სწარმოებს მთე-
 ლი ქაქათის ვაჭრობა. ამ ეველსა: სემანოც,
 მწუნსოლეჟეთი; ვაგეჟი სსტარო სორაგის; მატ-
 ელი, ბანბა, აბრესეჟი, ვაჭი, დიგორულია
 მათეჟი, დარათა ზ მერდინენი; სსეჟა ზ სსეჟა იქროს

ეგრესიის ნიშნები; უნაგორები, იარაღი, სსუკა
 სსუკა ცეცების ეკლესიისაჲნი, რომელთაც
 აგვიყენ თუთ აქიურნი მცხოვრებნი. მეორეს მსა-
 რეზედ დუქნები არიან უფრო დიდი ზე დაქსნ-
 შედომიანთ ანოუნათ აქ ყველა, რაცკი თქმს-
 ან სანაღობო. — აქიური თუ ეგვიპტული საქონელი.
 აქ არის მაცყვოს, აბრეშუმის ზე სვერდის საქ-
 სიფები, მაუდები, კარუყვიები, ფერხოს სუძელი,
 ხაჭურმალი ნიფები. ვაჭრობა ეგრეთვე სწარმო-
 ებს სსუკა ზე სსუკა უცხო ქვეყნების მალაში-
 ნებში, დანსტრუბში სსუკა ზე სსუკა სსულეში.
 ბაზარი სამსა სალმე სალსით, მაგრამ უფრო
 დიდი ძალი შეიყრება შარხკობით, რადგან აქ
 ამდღეს ყოველს კურა არის ბაზარი. ქალაქის ვა-
 რეშია საფლებში მცხოვრებულთ ხამოქეთ აქ
 ვსაყიდად სსუკა ზე სსუკა ადგილობრივი ნყოფი,
 ყვე იგი: კარტოფილი, ქარსალი, ღაძი, ღვინო,
 ყურძენი, წაბლი, თევზი, ხანადირვეი, თფლი,
 თუთუნა ზე შხაური ფრინველი, ზე წარმოება,
 რომლებიც განაჯ ღირსნი არიან ყურადღებისა ბა-
 ბა ზე აბრეშუმში, რომელნიც აქ არიან დიდს აღუბ-
 მიყვამში, ზე ვიშრის კრიალოხნები, რომელნიც
 აგრეთვე არიან დიდს სმარებაში ზე დიდთმილერული
 ასე, რომ ამ საქონელს, არამც თუ სმარობენ იმე-

რეთში, არამედ ცხენისას საქართველოში. ზ რუ-
ხეთში. გაძარსდეს აკეთებენ ვერუთავე ვარსებს,
ნაძარსდეს მუქტულებს ზ სსუ ზ სსუ. სს-
მარ სსუებს.

რამ სრულდით ვაჯთათთ აღწერა ასრუბ ქა-
ლაქსა, უნდა უთუოდ ვაჯთათთ სქესის აცის-
კარსა მკითხველსა აქეთს ურთების სასულკარ-
ანობას ზ ამასანავე მოკლეთ აღწერათ, თუ
როგორ ზ სიდან ვარდმასსულდნენ აქ ქეთისას
ურთას? — ვამოიწინო რა ისრულთ სამკურ 722
წელს, ასხიობს კეთილწიგემ სლომანსარძის, მია-
ვლანი ურთასი ვადმთასსთა ნაჯარა ასაში, აქედენ
ბევრსა მოგანსა ვარდმასსულდნენ კოლსიდაში, ეს-
ლანდელს იმერეთში. აქ იმით დაწევს წასვლა
წამოხვლა ქალაქებში ზ სოფლებში, ზ რადგან
არა ჰქონდით მისწრაფა მისის მუშაობისადრ, ამის-
თს ვავევლს აღავს მიჭეჭს კეთი ვაჭრობას.
ქეთისასი იგო იმ დროებში ნარულთა ქალაქა
იმერეთში ზ მოისიდა ესენი თვისთას, ზ რა სა-
სეს ურთებთ მეტი წარმოება ვაჭრობისა აქ დასა-
სულდნენ ცალკე ქუჩაში; ესრეთ უნდა ვიფიქროთ.
ურთების ვარუთებანი ჰსდგას მთის დაღმართზედ
მუშაულებზედ მოყობს მედევრობაში, რამე-
ლოც ვარუთ ვრცევან ქეთისას ზ უჭირავს უმა-

თესი ნაწილი ქალაქისა. ეს ვაძენება ცანგრძლი-
 დება ორის მხრით კარგით განიერის ქუჩისა,
 რომელიც მდებარეობს მდინარის რიონის პირსეღ-
 ეს ქუჩა იყო ერთ მუშელ ქუჩათაგანი, რომელიაღ
 ხსენებს ხეცს ვაით მიხუჭულნი აზიის ქალაქებში.
 მისი სიეწროე ზე აღმოუწვეელი ცალასი უმ-
 ლიდა თუა ურიებს სიარულს. ესთა უკიდვის ქუ-
 თაისის ქუჩებოს რიუსებს ეკუთვნის ეს ქუჩაც,
 რომელიც არის მოკირწყელი ქუთ ზე აქებს აქთ-
 იქით ნაპირებში არსები, რომელითაც ხეყვსთ ეო-
 გელი უწმინდურება მდინარეში. ხსენებთ ურიებისა
 სულ სისა არიან ზე ნაწილ არიან დიდგენილნი.
 შეწვევიელ რიგობითა ქუჩაში ზე ნაწილ მათსეღ
 აქა იქ ბალებში. ვარდვან ისენი არ არიან ეა-
 თეთრებულნი, რიგორათაც შიენიდვან. ცასცები,
 უბრალო სკამები ზე სტოლები შედგენენ მათ
 ეკუთვნილობას. მოძეცვებული იქნება აქ ურიების
 სურათის წარმოდგენა, რადვან ამათი ციან ერთი
 ზე იგივეა, რომელს მსარეშიაც უნდა სცხოვრებდნენ,
 მაგრამ ვასსცერეული ეს არის, რომ ამათ მუშლს
 ცაცებს პირის სასესეღ ახნათ რაღაც რამ ქალუ-
 რი ხსნის მეცვეულდება, ასსეღან თუთქმის რაღაც
 ხაშიპარი ნიშნები, მაგრამ მათ შუა შესეციებთან
 სოლმე პაცივეემულნი მოსუენი, სუქანნი, თეთრის

წმინდა, შიამხარეველის შესდგომით, რომელ-
თაც სრულიად ეარჩებათ ეს ნიშნები.

ურთანი არიან კაცნი გულწრფელნი, კეთილის
გულისა, შიამის მოყვარენი, კაცნი მოუდრეველნი
სარწმუნოებასეც ზ მტაცენი თავიანთ ღოდმაცენ-
სეც; მაგრამ იმათი უფრო ეს არის საქმეი რომ
ერთად იეოფენ ერთმანეთში როგორათაც ბედ-
ნიერებას, ევროფე უბედურებას. საკუთარი საქმე
კაცებისა არის ვაჭრობა. ზოგიერთნი იმათგანნი
კიდევ დაიან სამსლუკის ვარეთ საქონლის მო-
სატანად. დედაკაცნი ქსოვენ, ართამენ, ეურს
უვდებენ სასლკის ზ შალუბს, ზ არ უცხოებენ
სსკათა სარწმუნოების კაცებთან. ურებმა თავი-
ანთს უბანში, რომელსაცა უწოდებენ აქ ვარეუბნად,
აქქესთ სალოცავნი ოთასნი, ესე თორანი მიიღოს
საქართველოში არიან სამნი, ასე ოთასნი. ურიები
ინსამენ ეოველით მუშლით თავიანთ უქმეებს, რო-
მელთაცა ვარდაისდიან მოსეს სვეულის წესით.
უბირველესი რაბინი, მიიღებს თავისის ღირსების
კურთხევას იერუსალიმში იჯლის ზატრაარსისაგან,
რომლისგანაც ის არის დამოკიდებული. ამ რაბინ-
სა აქქეს საკუთარი შედამსედეველობა ზ მოქმედება
თავისს სამქესოსეც, ვარდასწვეულს იმათ შორის
სახიერებს, ართმეს ვარიმას დამნაძვეთა ზ სხუბს.

მან იცის ვარცა ებოუი ენა ჭ კარცა წაუ-
კითხავს მისს რეულები. — ესლა ვადვიდო
მეშლ ქლაქის აღწყრამი:

გადა ამ ასაღის ქლაქისა არის კიდევ მეშ-
ლი ქლაქი, რაკობათუ მე წკობათ ვსაქუ. ეს
არის უგრო სსეუსე მეუთა მესანიშნავი ასტა-
რიულის მსრით. აქ მეშლას ქლაქში მისსე-
ღვლად უნდა ვადსუდო ქეს სსეუსე, აღქეხუბულს
მდინარეს რიანსე. ესა წინაბოგვლად მდის
მდინარის ბარსე, მერძეთი მოებრუნდია მარს-
ნოგ ჭ გავა უწინდელს ფარცის ვსეუსე. დმერ-
ამა იცის, ადრე რაკობარ დადიანს ამასე,
მაგრამ ესლა დიდის უანსუთ დაბრებან დრობ-
ეები. აღმართი საძისლთა; უსუბათა; კვლავანა-
თუთ ბაგრაჯისგან ამქეხუბულს უამრამდე. დიდის
ვაჭირებთ მიშავალი გავი აღწყვს სოლმე სე-
პოთამდე.

მეშლი ქლაქი, რაკობათუ ას ორმოც ჭ ათი
წელიწადია, რაც მოცნო უკეიფის თავისს სსსო-
გარს, — მექსნიერს სობოროს ჭ მაგარს კვლუბს,
ყოვლის მსრით ღია ჭ განბიშვლებული
ყოვლის დიდებისგან კიდევაც დაჭეურებს მირს
ასაღს ქლაქს, ვითა მელობელი. ესე მეშლი
სობორო სდგას ერთას მთის უცუბს დამართსე

რომლისა ძირს შედგენს რიანის კიდე. ამ სობო-
 რის ვაშქმა შთასუდ აქაჲქა მანხანხ სის სსს-
 შლუბი, ბალები ჭ ქუხუბი. ქუხა მხოლოდ ერთი
 ენიერი, ამ სსსლუბთა ძირის არიან ორნი თუ
 სამი ქვს სსსლუბი. როდესუც ქუხითი ქალაქი
 იწვს სოლმე სიცხისაგან, მაშინ აქყურნი მცხოვ-
 რებნი განცხრებას უბიყსის განძაცოცსლუბელის
 სივრდილითა. აი ამ ალაგების შუა, რომელთაც
 ასსოვსთ სსსლაპო დღეები იასიანის ოქროს ნაწ-
 მისა, აღდგენას უსემირიონი ჭ დროებისგან
 შემუსვრილი ნაქუცები ბაგრატის უბიყსა. სო-
 ბორი, რომლისათხაჯ ორმა დიდმა ბაგრატმა,
XI-ს საუბუნეში გამოლიეს ყველა თავისი საგლო-
 წიფო საუნჯე ჭ კელოგნობა უბიყსის სანერმ-
 ნეთის სელოხნებისა, რადგან ეს სსსსოვარი უბი-
 თისა მთელს საქართველოში, ესლას ვადაქვეული
 სსსაფლოდ. დეკანდლაძე გვჯრს იმისი თხელი
 მალაღი კედლები, რომელთაც მანსე ემტორო
 იმისთანა დიდი შენობა, ჭ მშუწნიერება ვარუგანის
 გამოქანდაკებულისა. შესახველი კარები, რომე-
 ლიუც საკურთხეველის პირისპირ შედებარე, აგო-
 ნებს კაცს მუწლს კარიბჭეებს რომის მამპრე-
 ბისას სუწუბით, მაგრამ ესლას ესა არის უბიყრო
 სროვა დქვეული სუწუბების თავებისა სსსუა ჭ

სსუ, ხუქურამით მოკლებული ზ ქუჩისა და
 ხომლის გამოქნდაკებითა ხრდილოეთის მხრის
 კედელი სსუწსუდ მუცდ მერხენლოა. დრომ,
 რომელიც ეველა ნაქცეებს შემოსავს ზოცოურს
 ჭორქეში, მესტუალა მდიდარნი ხუქურამები
 შუქანს ბაწმალსუდ, რომელიც ამოსული ერთის
 ძირიდგან სეგნებოთ დასურავს ფარდის ევარად
 მოელს ხრდილოეთის კედელს, ზ აატარა ჭეჭის
 მოძიობაში არსეკა, ქნაობს ზ შრიალეს ზ რო-
 მელიც აფენის უოველის განმლუჭლის ეურად-
 ლებას.

მიწესათ დანერგვისა ზაერატის ტამრისა, ივე-
 ნეს მინაყანნი ურთიერთისა შორის განსეთქილო-
 ბაები მუფებთა ზ მთავრებთა შუა, რომელთაც
 არა ჭქონდათ დიდი ღონის მიება. მოიუქანდენ
 თავიანთ სამუჭლად ოსმალურებს ზ მთის მცხოვ-
 რებლებს, რომელთაც ჭქონდათ არცა თუ მცირე
 პატვისცემა სსუმინდისა. 1691-ს წელში ასალ
 ტისის ფაშამ დადგინა რა ალექსანდრე მეოთხე
 ტანტსუდ, პარველად დამკურია ქეთისის სობო-
 რო ზ რა არ ჭქონდა მალა მაგრის შენობის
 სპირკულის დანერგვისა, კუთსეებში შეუდო წამა-
 ლი. დრომ ზ სალსთა დასრულეს მისი დაქცევა.
 სოლომონ მუფემ, რა სსა თავისი გამოუსვლელი

შედომარება, ჰსახოცა დიღს ვეატრანეს შეწე-
 აზა, რომელმანც გამოუვსუნა ფარება ღვინალო
 ცხოვლებისს კელ მძღუნელობით. მაგრამ ბრ-
 მალეღმა მეფემ დაიწყო ომი ოსმალეთთან,
 თაგის მოკვეთარების მისჯულადე ზ კიდევაც
 გამოვარა ოსმალების მტუქლები ქალქითყან.
 რესყნაა შესრულეს დაწეობილი დამარცხებაჲს ზ
 გამოვარეს ეგელა ცისყბიდგან ოსმალნი. მაძან
 ხსნაგადო რსყეთი სოლოძან მეფემ დასკუნა
 დანგრევა წყნათის ქალქისა ზ ეგელა ცისყბისა
 რომ აღარ მიეცა საქეთობა ოსმალქმანაჲს მას
 სამღუქრების დარხობისა. ხსარგებლოთ იყო იქნება,
 მაგრამ ხაშქსარიღ რხებოდა მსერეთს დაცემა თა-
 ვისის აღთქმათის სიმაგრისა. ის სდგას ზ ანაირებს
 ჩამონგრევას. შიგნით ზ ცარეთ მოფენილია
 ბოლანით ზ ბუნქნარით; შემოსეყულია საფლავის
 ქენ ზ მქსლის ზ ასლებით ზ არ არს დაცუ-
 ლი წმინდათ.

სობოროს ნანგრევების რამდენიმე ნაბიჯის
 შემდეგ აღმოსავლეთისაკენ სხუა ნაგებრევებაჲ: ეს
 ნარხნაა ცინსა, რომელაც უსქმარიძანის საკლოთ
 იყო გამოჩენილი ღაშების მეფებთ დროებში
 ზ ითვლებოდა მთუკარებელ სიმაგრეთ აფსა სია
 მეფებთა, რადგანაც ისენი მფლობელობდნენ მთელს

საქრთველოზედ. მეცემ სოლომონმა სრულიად
 გაუქმა თავისი შესაფარებული თავისი წინაპარი,
 აუთქმის წინათვე გრძნობდა, რომ ქუთაისს ექსე-
 ბოდა ამასში დაჭირება. ესლა აქ ერთს გაუქმე-
 ბულს ეგვალესიამი ინსუების წამალი; დასურულს
 ხსავალს კვლემი, აღმოტრის ხაჭავს რამდენიმე
 ცბის ფესქით განმაცოცხლებულს წყაროსთან,
 რამელიც სამოთ აღმონქრიალეს ფრიალოს კლ-
 დის ძარში, ზ რამელიცა ერთს რიონს. ზაცა-
 ზა ცსიღვან, როგორათაც სხანს, აქამოდე ში-
 დიდა ქვს კვლელი შიის თავზედ, რამელიც
 შეიპყრობდა ზაგრაჯის სობორის ზ მეფეშის სსი-
 ლეს ზ დეშქშობდა დამართვედ რიონამდე.
 ესლა ამთ მაგიერად სდვას ქვს სასლი ენსეკო-
 ზისსა, ზ ერთი სადგომი, სადაც არის სახულოე-
 რა სასწავლებელი დიდნი სეგბი, მოზარდნი
 უნის შუა ველს უხრდ ლეშენ მოშველეთ
 სივსეში.

რა უქმეჩერი სანახვი ადგილი! იმ სიმა-
 ლიდვან, რამელიცა ვერც დრომ ზ ვერც კაც-
 შა შეასეს მოსწობის კელო, დაინსუების შექდგომი
 პოეტეური სურათი: რიონი დულს ციცაბის კლდე-
 ვებს ძარში, მოჯარბის რა შორის ხეობათვან ზ
 ხამორესს თავისს ნაწირებს მოცულთ შიდარის

შეზარდულად. ზარის ზარ შეგზარდობს კოშკით. შიგლი ქუჩით ქუჩის ავითქმის იკარცება ბაღში. შეპირდეთ უთო რიონის მიმოსვრის მდინარეობით. მაღლა უყვან სეზონში მდინარის მახლობლად გენათის მიმოსვრით. სიღატაკით სეზონში აქედნის წინ იფრება შიგლი დათავდული რიგობა კავთის მთებში. ასეთი სხნის, ლესსეკმის მთები, ერთ ერთის მენერეთის მახლობლა. მათ შიგ ამარცხენათ აღდგება სიღლი. მარცხენი მსეცური ქედი რაჭისა ფსის მით, სადაც აქედნის რიონს სათავე, — ამისთვის ამ უკანასკნელში მიიღობ ბერძნებისაგან სეკლი ქანისისა, რომელიც მარცხენს იმერეთს ზ მენერეთის, სეგმა გემა სეგალი მარანიდგან ზ ბოლოს დროს შეყვრების თაგის ცალკეებს შიგ სეგს სეგითან. სამსრეთისაგან იფანცებთან ცორისონსეგ დიდთ მქეცნიერნი ასალკისის ზ ცურის მთები, დბურულნი შიგათ უყვით ზ ალაგალაგ დათავდულინი უმეცეს ხაწილს წლისას.

სსეგითა შარის უნდა მოვისსენოთ ქერმაკ, რომელიც მმარსებლობამ დაფუძნა აქ უკვე მდგომარეობაში მახსეგანად მიწის მუშაობისა, აგდილამსეგის მართსა.

ქერმა არის მთის მიწისა მსლობლად, რი-

შეღწედაც სდგანან დღევანდლამდე დიდნი ნანგრე-
 ვები ბაგრაჯის ცაძრისა, მაძასადამე წინაღმდეგ
 ქალაქის ნაპირსედა რიონისა. იმას უჭირამს ორ-
 მოც ზე ათი დღიურამდე, მაგრამ სულ ეს სიფარ-
 თაფე არ არის სულ შემუშავებული, ნაწყვარი
 მეტი რჩება შემუშავებულად, რომელსაც
 წარუმატებს მიხი დაქსნებული მიტარება ზე
 მიქცეულობა აღმოსავლეთისკენ. ტერძა საკმაოდ
 კარგად არის შემუშავებული; დაყოფილი ქვით
 დაერილის სვივნივით. იმათ გვერდისედა ვარგე-
 ბულია სსუა ზე სსუა სამსრეთის სვებთაგან, რო-
 ძელთ შორის არიან შესანიშნავნი: ფიქვ, ნაძვ, დაფნი,
 ზეთის სილის სეები ზე სსუანი; სილი, სსუა ზე
 სსუა ყვაგილენი, ზე ბოსტნეული აქ დიდს სიმრე-
 ვლესა. ტერძის შუაში, მალლობსედა სდგას ქვს
 თეთრი ხასლი, მსოლოდ ერთი სასლი ქეთაისში
 დასურული ცოლით, სადაც სცნოგრეპენ ტრანსკუ-
 ში აგრონომი ზე რამდენიმე შებაღეები. აქავე არის
 არახუირგი, სადაც ზამთარში ინასამენ ყვაგილებს,
 ლიმონებს ზე იშუას სეებს.

დამაფუძნებელი ამა ტერძისა იყო განსვენებუ-
 ლი კნიაზი ვაგარინი, აქაური უწინდელი გენერალ-
 გუბერნატორი, რომელმაც დააწესა იმ ასრით,
 რომ უკეთესს მდგომარეობაში მოეყვანა აქაური

შიწის შეხობა, ბაღის შემუშავება ზ სსლის გა-
 წეობა. იმას ქონდა სურვილი, რომ აქაურთ მება-
 ტონებთ მიერათ თავიანთ ვლეს-კაცებიდგან, ემა-
 წული ბიტები სასწავლებლად ჭერმაძიდ, რამდენ-
 სამე დროს, რომ აქაურთ მცხოვრებთ წაეღათ
 ჭერმიდგან თესლეული სსუა ზ სსუა მცენარე-
 ბისა, გასაგრეცლებლად თავიანთ მამულებში. წინა
 დადებითი განზრახვა ესე გერ აღსრულდა ზ ჭერ-
 მამ გერ მისცა კმაყოფილება თავისს დანიშნულო-
 ბას, ამისთვის რომ ჯერ იყო ომი ფიცსელი
 ოსმალოებთან ზ შემდგომს, უდროთთ სიკუდი-
 ლი კნიაზის გაგარინისა. ესლა, როდესაც ყოველი
 დამძღებულია ზ დრო ესმარება ყოველს სასარ-
 გებლოს საქმეში, ჭერმას კელი მოჭკიდეს გულს
 მოდგინებთ, აცყიანი ალაგები ვასცესს ზ მიალაგ-
 მოალაგეს. წელიან ალაგებში გაიყვანეს არსები
 ზ დაამოეს, მისცეს თავისუფალი ნება აქაურთ
 მცხოვრებთ თესლეულობის წაღებისა; მიიღეს ემა-
 წული ბიტები სასწავლებლად; დაიბარეს მამანები
 ზ არის იმედი, რომ ჭერმა ამ ცოცხას სანში
 აღსრულეს თავისს მნიშვნელობას ზ მოჭსცემს
 დიდს სარგებლობას თავისს მამულს, ემამწლნი
 ბიტები, რომეღნიც ასლა სწავლობნ ჭერმაძიდ
 ჭსწავლის დროს შემდეგ დაბრუნდებიან თავიანთ

შებატონესთან. აქ ისინი დაიწყებენ მიწების ზღაპრების შემუშავებას იმ ღონისძიებით, რომელიც ესწავლებათ ქვერბაში; ვარდი-ტანს სსუა ზღაპრის საუბრის სესილებს, რომელთაც შავლა ან არის ეჭვით იმათ კარგად ევოლუციონათ. მოიყვანენ უკეთეს მდგომარეობაში მიწას ზღაპრულად სხიანს ნაყოფიერებას. მცხოვრებნი, რა დანახევრს ზიკოებს ამ შემუშავებისას, თუანზე ვადმოიღებენ ამ მსწავლას ზღაპრულად უკეთეს მდგომარეობაში მოიყვანო ღონისძიება ყოველგან იქნება მიღებული. განამუშავებენ რა მიწის მუშაობას, ბაღების შემუშავებას ზღაპრულად მარათებს ვერცხვად უმუშავებენ მდგომარეობაში მოიყვანენ ქუთაისის მცხოვრებნი ქვერბის აღვივლებით ზღაპრულად კარგის გზის ვადვიებით, რომელიც ვსლა არის დიდი ნაკლებობა, დიდად ესრეებლებენ, ესლა იღუბებთან სესილის ზღაპრულად ლეკლის სეიდით, რადგანაც შემოაქვთ ვარემოს სოფლებიდან, სოფელი მეტად ზღაპრულად ნაკლებ ფასად. რა რომ თუანზე ვეოლუციონათ მცხოვრებთ მიწის შემუშავება, მაშინ მოუყვანთ მომარტებული სილი, ბოსტნეული ქვერბიდან, სდაც მოიყვანენ მრავალს. —

თ. შ.ქ. ვრ.ის-თავი.

აზილის იე-სა დღეს, ხე-სა წელს. ქ. ქუთაისს.

ჭაიოსიანთი გუბარის წოდებისათვის (*)

ნოემ შუა იაფეთი, იაფეთმა შუა თირას, თირას-
სმა შუა გამერი, გამერმა შუა თარგამოსი, თარ-
გამოსმა შუა საელოვანი მამამთაფარი ჭაოსი,
რომელი იყო გმირი ზე დამორცუნებული ყოველთა
თანამედროეთა თვისა, როგორათუც მოგვიხსრობენ
ყოველნი ისტორიკოსნი. მმანი ამისნი დასას-
ლდნენ ჩრდილოეთის მხარეს სსუა ზე სსუა ადგილ-
თა შინა, სოლო ესე ეულოვანი ჭაოსი იყო, ვი-
თარცა ერთეული შონა ზე დაემკვდრა მასლო-
ბლად არარატისა მთისა, სადაც შესდგა წმინდა
კიდობანი ნოესი, რომელსა სტუქრეცა ესე ჭაოსი
ზატივისცემითა, ვითარცა განმათავისუფლებელსა
კაცთა სათესავისასა: ამა ჭაოსმა მოჭკლა რა დიდთა

(*) ჩადგან ჭაიოსიანნი შევლათვანგე ჩუშნი თანამომენა
არიახ, ამასოჯს რაც რამ ამათს გუბარის ჩამომელობას და
ისტორიის შეესება, დიდის გამოყოფალებით გებჭდავთ. ამას-
თანვე უნდა ვახარო «უისერას» მეთისეულთა, რომ ჩუშნს
ყურანაღბი მიიღეს კვლად შწერლობითი მონაწილეობა იორთა
ჭაიოსიანთა: არსნიანდროცმა ანდრია ცერ-ყაზმაჩინცმა და უფ.
უზნამაინცმა, რომელნიცა გენიორდებიან ვადმოთარგმნას ჭაიო-
სიანთ, სპარსულის და სსუა აზიის ერგებითვან იმ საისტორიო
ახაგებისა, რაც რამ ჩუშნს ქენყანას შეესება.—

რედ. ბ.

განსჯებულნი სწამაოთ, ზე შიი დაუცევი განმარ-
გლებულნი შამადი დაუკუნს თვსსა უმბდაი საცელი
თვსი, რომლისაგანა ვაწოდებთი აქ ჭი ასუ
ქართულის ენით ჭაბხანი.

თუკი იყენს ეგრეთანი გუესნი ქართველ-
ნი, რომელნი არ იცნობდნენ არაბების შიას
ზე თუი ცხოვრებდნენ ხრდილოეთის მხარეს ზე ხეხნ
ქეხყანას სკობდნენ თავიანთ სამსრეთის კერძით,
ამა მსხვერვისაგანთ თავიანთ ენასუც ხეხნს ქეხ-
ყანას უწოდეს სომხეთი, რომელთც გამოგუეს
შიას წიგნუროს ენით სამსრეთის ღუქსიდგან, ზე
ხეხნ მეც მცხოვრებდათუც უწოდებთა უმბდაე-
რო სომეხი, ვარსა წოდება ესე არის სრულიად
უკანონო ზე უთანხმო ხეხნის წოდებდა, რომელ-
სედაც შემოწმებთან მე სსიუ ზე სსიუნი ისტო-
რიკოსნი; ვარსა სწავლუთა ზე მკადნეთა
კეთილშობილთა ქართველთა უწოდებთა უოგილ-
თუც ხეხნის საღისისათუც ჭიიხიანად, ზე არა სო-
მეხად; ამასთუც, რომელ უთანხმო არის ამ ქეხყ-
ნისა დამოუკმებულისა ნათესავთ შიიგროსა ჭიიხისა
წოდება ესე. მაშასადამე სხანს, რომელ ღუქსი
სომეხი არის ნამდვილი საცელი ხეხნის საღისისა-
თუც მისთუც, რომელ უწოდებთა ქართველთა გუეს-
თა ზე დამოუკმებულან თვსის ქართულის ენითა ამ

უნამდგლო სსიკლსკე; ზ ნამდგლო ხეშხს ქქსკ-
 სს სკეოი არის ჭაბახან, ესე იგი ჭაბახ სკეო.
 გვედგინებდა აქსე, რომელ არ ევრისხეც
 ზ არც ერისხე მთამამელოდისხეც არ-გაწოდ-
 ბა ხეშხს ესეოი ნამდგლო ზ შესხეცა კოთილ-
 მობილური წოდება, როგორათც გვეწოდება
 ხეშხს სწეულუთა ზ კოთილმობილთა ქართულთა.
 მწერათთაც: როგორათც გვეწოდებიან გრ-
 ვათთან, ეგხსეც ჭაბახანს; ზ ხეშხს საქართველოს
 მსაგებმაჭაბახანა ნათესაობისათც რასათც ევრი არ
 ევიცა, მათ უძეც რომელ ვინაი კაცო
 სკეოლადს უკითხუ აქსეც ვისმე სკეოი მანა-
 ლი ახე წოდება იყინდ ნამდგლოც იყინ, მძინ
 სურს ვინაი კაცს მუჟელ უკითხ სკეოლსკე.
 სოლო ხეშხს წინაღმდეგ ამის ნამდგლო, ბეც-
 თხანი, კოთილმობილური წოდება მუჟელთა
 უნამდგლოს, ზ ელესურს წოდება სეც დე-
 ფუძნეულებათ.

ამხანაჲ ვისთვი, რათა ვიწყოთ კოთილი ახ-
 რი ზ წმინდა ფაღისხეც გამახელოსა ეკერელონა
 ამა სხინთა წოდებხათც, ამა მსხელოთ კვალც
 ვისთვი ზ მაგლოთც ასეღ წოდებთც სკეო-
 რულთა ნათესავთა ხეშხა, რომელ ამდგინდენ ქარ-
 თულის სურსათს ზ დროს წერხსხა ხეშხს

საღსს უწოდებდნენ სამღვლის ჭაიოსიანის წოდებით
 ჰ არა თუ უნამღვლოს სომეხის წოდებითა, რო-
 შიელიც არის. უმესამაძო.— მდებალი მონა ნათესაო-
 ზისა ჩემისა.

არხიმანდრიტი ანდრია ტერეშაზარიანტი.

ველითა ნაწარმოების გამოუენა ე. ტვი-
 ლისძი.

უფალმა კავკასიის სამეცნიერმა, შიამქია რა სა-
 კუთარი თვისი ეურადლება ადგილ-მამულის მარ-
 თის ნათოფიერების ვაჭრობის განგრცელუებისათვის
 უმაღლესის მინდობილს შსარესედ ჰ, აქეს რა
 სურვილი იქონიოს შედამსედელოება ამ უმათკესს
 საკელმწიფომა საგანსედ კავკასიის შსარესედაც,
 ამასთანავე წასაღისოს რა ადგილ-მამულის შმარ-
 თეღონი ამ სასოგადოდ სასარგებლოს საქმეში,
 ანუმა: რათა განიძარათოს კავკასიის ადგილმამუ-
 ლის მართვის სასოგადობაში ეოველ წლივ გა-
 მოფენა ჩუჭნის შსრის სოფლების კელთა ნაწარ-
 მოებისა.

ადგილ მამულის შმართეღთ, უმეცესის კელთა

ნაწარმოებისა ვანგრელებს ლახისძიების მიჯნისათვის გამოფენა დაინიშნება წელიწადში ორჯელს, საკვდობრ: მისის ჭ ოჯგომბრის ნსეგარს, შემოდგომის ჭ ვანგესულის ნყოფიერებითგან.

ამ 1860 წელს, გამოფენა დაიწება ოჯგომბრის თთქსში.

წარსდგენად მიიღებთან. 1) სენა-თუხის ნყოფიერება სსუა ჭ სსუა სსისა. 2) ნყოფიერება გენასისა, ბოსტნულისა ჭ სსუა ჭ სსუა ეგვილებისა. 3) საღები მცენარესი, სეღისი, გინა ვაშსმარნი. 4) ევლოვნებითა მომსადებულის მცენარეთაგანი: ბანბა, სელი, განეფი, თანბაქა — გაბეობული თუ ვაუბეობული. 5) აბრეპუმის ჭ ფუტკარების ნყოფიერება. 6) ღირუგვითგან ვაშისაუცი: ბეწვი, ეგელი, ვრბა ჭ სს. 7) სასნაგსათვის იარაღი. ელიბი, თუ ნამდვლი. 8) სსუა ჭ სსუა ვეარი ღვინო ბუთილკებით; სმარტი, არაეი ჭ ლეკორი. 9) ბეწვსაგან შემსადებელი მაუდი, სალიხები, ფარდაეები, ქეხები ჭ სს. 10) მიტკალი, შემსადებული ბანბისაგან, განევისაგან, სელისაგან ჭ სს. 11) ქილაბისენით ანუ ლერქმისენით დაწნული ნეფი ჭ სს. 12) ტეფი, ბეწვეული ჭ სს. 13) ტანასტმელი, ტსენის იარაღი, უნაგარი ჭ სს. 14) კისნის ნაწარმოევი,

ფაღაღი, თიაბერი, — გერსლეული ზეჭროული
ნიეთი. 15) იარალითაგან: სანჯალი, თოფი ზე სს. 16)
თისის ტურტელითაგან: საღუნე, ზადია, წელის
გასაყვანი. მიღები ზე სს. 17) მინა ზე მინის
ტურტლეული. 18) საღურგლო ზე სს. 19)
მთის კელითა ნაწარმოევი 10) აღსაქმებული მსა-
ლა: აგური, კრამიტი ზე სს.

სს. 100.

ა, წარსადგენელი, რომელიცა ქუშის მსგავსია,
უნდა წარიდგინებოდეს 5-დან 10 გირგანქამდე.

ბ, ყოველმა წარსადგენელმა, თავისის საცელის,
გვარის ზე ცხოვერების გარდა, უნდა დაწერიოს ფსი,
როგორც ისეიყება ზე შიმა თავის წარმოებისა.

გ, ყოველი წარსადგენელი უნდა წარიდგინე-
ბოდეს შემთხვევით დანიშნულს ვადაზედ.

წასსალოისებელი სხუქარი დენიშნებათ მისის
პოწყინებალებს კნიასის სამესტნიკის ზედა მსე-
დელობით.

ნიმუშები წარიდგინებოან ამ აღრესით: კუკაშის
აღვილმამულის მართვს სს. 100-გადობაში.

უბატონო გიგანტო, «ცისკრის» შკაობეგვიონო!

ამ წიგნსა გწერთ თქვენს, ჭ არა «ცისკრის»
რედაქტორს, რომელმაც დამიბრუნა რამდენიმე ჩემი
საღიგებობის ფურცელი ჭ არ დამიბეჭდა ამ მი-
ზესით, რომ ვითარც ჩემს კალამს ძალიან თა-
ვისუფლებას ვამოუვდე. «შკაობეგვიონი გვემდუ-
რებიან ვარდამეცის ლაყებობითაო.» არა თქვენს
ჭირიძე ერთი ბ.ბ.მანეთ, ვანა კაცს ალგარძალემა
სიძარითით ლანარაკი? რისთვის გამოღის ყურნალი?
ჩემის აზრით ყურნალი გამოღის შწინგობრობის
განცხოფლებსათვს, სოლო შწინგობრობითგან
წარმოსღება ყოველი სიძარითე, სიკეთე ჭ ჭეშ-
მაროცება. თუ ვსწერ რასმე, ღმერთმა სომ იცის
გულწრფელობით, ჩვენს ერთმეამეულოთ სიევა-
რულისათვს, სიძარითეს, რომლითაც შევიძლოთ
რამდენიც შესამლებულია ბოროცებას ვანგობო-
ღეთ. მე ვემსახურები ყურნალს, ჩემსა ყურნალის
წინამე სამსახურობამ რედაქტორის შეოსებით რათ
უნდა ჩაიაროს? იმ ლავს გამაჩერა ჭ აღარა დამა-
წერინარა, საიდანაც ბეკრი მქონდა სთქმელი:
მე მოვესაურობდი ცფილისში, ვერ შეოსედი

ნაწილად ამ გამგებნა ცდილის, რომ შემო-
 უნა ზ მიიხრა: „შენს დაუბნით მკაცრულნი
 ვეკლდებანო.“ — რა ვაწყობოდა. იქნება მართ-
 ლად ანობდეს უფ. რედაქტორი ზ ხემა სჯაჯი-
 ები მიგანხდეთ წინაღმდეგათ, მაგრამ უკანასკნელ
 ნომერში, რაღათ დაბეჭდა წიგნი თ. აღ. ორბე-
 ლიანისა ზ თაყისის მხრე სსოლიოში ასთენა?
 კიდევაც ვაწყობ ხემის ფურცლების წერს, ზ
 ვგსაენი ამასთანავე რედაქციაში ორს სჯაჯიას,
 რომლისათხაჯ ვითხოვე, მორე სჯაჯია საბარდის
 შესასენი დაბეჭდოს მეტეს სესკრის ნომერში
 ზ პირველი სჯაჯია, სადაც ვაწერ ხემის ვახუშტის
 მისესს, ასაბარდის მედევოში. მთლოდ ამას
 ვითხოვე, უკეთუ დამიპრეს კიდევ ადრანდელით
 ხემის პირ ზ პირ ზ სიმართლით წერისათხს სი-
 დიდგან ვადგდენა, ვაჯით პასუსი, თქუწნ,
 რომელთაც ვიჭირავთ ხემა სიმართლის მხრე.
 მაგრამ, ვაჯ თუ თქუწნც იმ მოწინაღმდეგებს
 მხრე დაჭიროთ? მანც ფიქრობარის? კალიოსტროს
 ანაგი სომ წაეკითხავთ, ამა ის კალიოსტ... ეჭ,
 თუნდა დარჩეს. —

თქუწნი მორჩილი მოღაჯებე.

ხ ა ბ ა რ დ ა . (*)

ცფილისს. 5 აპრილს 1860 წ.

(ქრისტეეს აღსდგეის მილოჯგა შკითსევე-
ლებთან. — განჩევეა შა'იუს ჭ ცფილისის
ნალეროილის შორის. — საქართველოთს
ქალეხბესან ცფილისის ნალეროილში
ვაჭრობა. — ასალი შოდები. — სურთ ლა-
შარეს ცოლის მოასრობა. — ქალეხბ-
ენით ერთიერთმანურიის შიბამეა. — ადრინ-
დელი სამკაული ჭ ასლანდელო. — შემ-
თსუწვითი სიკუდილი კარწყეთისა ჭ
ხბარდისაგან. — ქრანცუყუნების ალებში-
ცემა. — დარბემა. —)

დღეს უნდა მიულოცო ბრწყინვალე ქრისტეს
აღსდგეის დღე საყვარელთა საქართველოთს ხარხარათა
არსებთა, რომელთაცა შეესება ეს სტატია ჭ რომელ-
თათსაც ვსძარბ ეოფელს ღონისძიებან ნატევის-
ჯემისათს. — ამ მილოჯგასთან, მოწიწებით ვითა-

(*) ხბარდა, ძალიან განიერი იუბკა რომ შემოიღეს ძხლკა
იშისა ჭჭკა.

სოვ მოკეებსა იმ სოციეობის აზრის წარმოაქმნისა-
 თს, რომელსაცა არ არის ეჭვ ეურადღებით
 წაკითხვის ნაზარსნი ზ მშენებნი ქართული
 ქალები. — ხუცს ქალებს კარგათ მოქსენებათ
 ის მცნატის-ური ძალა ცვილისს ნალეროილისა,
 რომლითაცა მაზიდაკს თავისს დამქვევს საფარ-
 გელს ქემს ურცხეს ქალებს, რომელიმე დღე-
 სსწაულის მოასლოთების წინადღებში, — მამსადა-
 მე ქრისტეს აღსდგის წინადღებში ყოველი ქარ-
 თელი კარგათ მსენებთ, ცვილისს ნალეროილი
 იქნებოდა ქალებით საესე. ვერ ერთი ეს უხდა
 მოგასენით ბატონებო, რას გქმასი მე ამ უცხაურს
 ხუცნავს საეელს ამაღე-როილი? ითან ეს ლე-
 ქსი თავის თავად გახუცნებთ თავისს თავის წო-
 დებასა, რომ ქრანციის მხარეს ეკუთვნის ზ, არის
 იმ საეელთავანი, რომლითაცა იდიდება ნარიუის
 ქლაქი. — მე ცსლებით ბატონებო ნარიუში ზ
 მანსაკან ის დიდრონი მენობები, რომელნიცა
 თამაზონ უნარეკლეს რაღს მათელს ქრანციადი.
 ნარიუის ქლაქში თასი რამ ცსლავსთ (რასაკურ-
 გელია სსუტის გარდა) უფრო მეტად ღირსი ყუ-
 რადლებსა: ნარეელი, დიდი სასალოე, რომელსაცა
 ექსიან ლუგარს ზ, რომელშიცა მდგრან დრე
 ქრანციის კარალები; მეორე, აგრეთვე დიდი

სასსლუე, რომელსაცა ჭქვა ლიუკსენ ბურუ ჭ, რომელიცა ეკუთვნის გრძს ნაოჯანსკის. ეს სასსლუე ვასლაესთ აღმსენებელი, როგორც მქმცევა დაროქში მსოჯრბთაყან, კარლის ტოლის მარამ მედიცისაგან; მესამე, სასსლუე აგრეოვე დიდი რომელსაცა ეწოდება ტოულოერი ჭ მქოასე ბაღე-როაღ. ეს უკანასკნელი ლექსი რომ ვთარე მნათ ქართულად, ვამოკა: დაროქის ვულო, ახუ სული დაროქისა, ვინა დაროქის ტუნი. სსუა ვვარდუც მქიმლება ამხი თარე მნა, — დაროქის დროს ვამცარებელი. ეს ვასლაესთ დიდი ქარესალა, აღმსენებელი რომელსაგან, რომელსაცა "გდ რის უხუქება ქარანსის კარლის ლიუდოვიკ მქამე-ტისათს ჭ უკანასკნელსაცა ვარდუცია ხეძმბთავე ორლებანს ვერუტოვისათს. მაგრამ ეს უნდა მოვასსყნოთ ასლა: რას არა ჭბოებს იმ საძახელს მუნობამ? მალის ვცაყის მტორე ნაწილი როდესაც მე იქ ვიყუე ვჭარა ვერუტოვის ორლებანს ხამომაკოლობასა, ასლა კი არ ვიყო ვის კელშია. სოლო სსუა დანამთენი ნაწილი მსასურობს მბოთელს დაროქის სასოვადოქბას დროს ვასცარებოდა. ამ სასსლუეში სასოვთ ხინებულს წარმოვკენებებს, კანცერტისათს დაზბსებს, კლუბებს, მაგასანებს, ცრაგტორებს, რესტორაციებს, ღუქნებს, მუავუელს ხინებულს ბაღსა, რომლისა საბუალ ამოდის მადრეანო. აქ სასოვთ სსუა ჭ სსუა ქქსენებთაგან

მოსულს საღსსა, რომელთაცა უჭირავთ ქირით
 საღგომი; იქ მიაქცევენ თქუქსს ყურადღებას
 მუქსნიერნი ნიმუხები; აქ ბუღბუხს სასიზღარნი
 წაიხნი. რასაც კი ადამიანი გულისთ მოიწადინებს,
 შეუძლიან მოიხადონ წარიყის ნაღეროთაღმი:
 ცხურსთ იქონით კარგი კება მწათ შეკერილი,
 ან წამოსსსამი, მიბმანდით ნაღეროთაღმი, წარგე-
 ლი ხაიკუთ, მუორე წამოხსით ჭ გამობმანდით;
 ცხურსთ იქონით რამდენიმე მინუტში თქუქსნი
 საღგომი კარგათ გაწყობილი, მიბმანდით ჭ რამ-
 დენსამეწამში გაწყობის სურათგორც თქუქსნი სურ-
 გილი გასლაგსთაყრთის სიგყუთ, რას მოიწადინებთ
 რამ იქ არა ჭწაოთ. შეიძლება მიეღოთ თავისი
 სიგოცსილე გაგაროს კაცმა წარიყის ნაღეროთაღმი ჭ
 სიკუდილის წინათ გაბედუთ ჭსთქუქს: ყოველისგე-
 რი ვნაე ქუქსენაწე ჭ ყოველისგერი შევიტყუო!...
 ცფილისის ნაღეროთაღლი თქუქს ყოველში
 არ ემსგესება წარიყისას, მაგრამ წოგი ერისში
 კი შეიძლება დგამსყესოთ, — მაგალითად: რა მო-
 იწადინოთ, რომ ცფილისის ნაღეროთაღში არა
 ჭწაოთ, ესე იგი თამამზოვის ქარგასლაში. რა
 ვურა წამოსსსამაცა ცხურსთ, მიბმანდით ცფილისის
 ნაღეროთაღში, წამოხსით ჭ გამობმანდით. მაგ-
 რამ, როგორ გამობმანდით? ესეც უნდა მოგას-

სენათ ხეშო კელმწიფაგ! დაიქცით, დახუდით
 ჭ ისე დაღწიეთ თაგო, ამ ანდამატის შენობასა!
 თქუქსა გაქუქსთ ასლა სრული უფლება, გამკლუცი
 სისის მეტყველება შეიმოსოთ დაღრუბლულის შე-
 სედულობით, გამიწერეთ ჭ მიბმანოთ: დაიქცეით
 თუ დაგნელდებოთ, ევ თუთან ჩუქსნი საქმეა ჭ
 არა შენო! ამასთანავე უკატრავთ, — ჩუქს უფრო
 კარგათ ვიცით, ან რაც იპოვება ცფილისის ზა-
 ლურობაში, ან ვის რა წამოსხსნა, ან ვის რა თაგსედ
 მოსასვეთი აქუქსო!... საბუთიანი ბმანება გამლავსთ
 თქუქსნი ტირიძე! თქუქს ეოგლითვე მოგესხენათ
 უკეთ ჭ ეოგლისავე ქალის სამკაულის გარემოება
 იკით. თქუქს გიტორავთ კელში სია, ეოგლის
 ასლის მოდებისა, იმოდებისა, რომელიცა გამოსულია
 მოდის სამსლგართიდან ზარიქში ჭ თუთქმის
 შიოულს ჭრანციის სოფლებში, სადაც ღარცკი
 კადრულობენ ჩიოცკან ჭ აქ მიგანხიათ უპირვე-
 ლეს მოდად....

შეკითათ ვსთქუ: აღდგომის წინაღუებში ცფი-
 ლისის ზალურობალი იყო საესე ქალუბითა მეთქი.
 შართლადაც რომ, დილიდგან მოკიდებული ვადრე
 ხალამოდან, კაცი ვზას გერ აუქცეფდა ისე ირე-
 ლდენ ქალუბი. რასაკურგელია უკანასკნელი ღო-
 ნის მიება რაც რამ ვის ებადა სასლში, აქ მოიტანდა

გაჭრის ქისის ასაესებლად. რა გვინათ, მე ვიცი იმ
 ქალებთაგანი ზოგი იმისთანა, რომელსაცა დუქინო-
 ზით უწევს შინ კაბები, თუ წამოსასხამები, მა-
 გრამ რას იტყვით: ის მოდიდეს არის გამოსუ-
 ლი ზე ასლა სსუა არის შემოღებული, ისინი
 აღარ გარეანაო. უთქვამს თავისის ქმრისათვის. ამას
 გარდა, თუკი ამა ზე ამ ზოის სომხის ცოლს
 აცვას ზე ასნია, მე რაღა გარო? ამასკი აღარ წარ-
 მოვიდგენბო თვალწინ, რომ ამ გვარ საქმეებში
 მიბამუა ადამიანს დალუჯავს; იქამდინ დასმულია
 (თქვენ არ მოვასსენებთ არ იქენობთ) ჩუქნი
 გონება, ზე არ გვესმის რომ, ლიოსება კაცისა
 სამკაულში არა მდგომარეობს! მიღდისა კარანე-
 ცას ცოლს რაც ეინდა ჩაყვ, მაინც იტყვას:
 კარანეცას ცოლიაო. ასე გასლავსთ თუ არა ჩემო
 ელმწიფაო? კაცს, სასლის უფროსს შექქეს შინა
 უპამეირია, თუ სსუა მამულის შემოსავალი იმდენი,
 რაც რამ აბადია ზე მიუცია თავისს სუქს; ცალი
 ჭხისოვს მოდებს, ქისა ნებას არ ამლუკს. სასლის
 მეუფროსეს ზე თავისს სამღროთო ამსანავს მოსდით
 ერთმანერთში ლაპარაკი, საიდგანავს წარმოსდგება
 სასლის უბედურება ზე, ეს სასლის უბედურება ამო-
 როს ღმერთმა ეოველოს სასლს. ზოგი ისეთი სუს-
 ცი კაცს გასლავსთ, რომ ემორჩილება რა თა-

ვისს სესტს ამსანაც, — საიდგანაც არის ჭ არ არის
 შოულობს, რასაკურგელია ან სესსია, ჭ თუ იმ
 ვგარის სამსასურის გაცვც ვასლესთ, ილუის მომა-
 ტებით ქრთამს, ჭველევს სალსს, ცრუვინს ჭ
 უღსრულებს ნებას თავისს დამქვეფით ერთგულს
 შეუღლეს. ეს კიდევ არაფერი რომ აღარიბებს
 ქმარს, — არღვევს საღმრთო მოვალეობას ჭ იზი-
 ნებს ბოროტებასასყრომქს ბოროტება ვადღის ამისს
 შექმდემს მდებალს სალსში. ეს მდებალი სალსიც
 მაღალს უფურებს, — ისიც ისე მოვასსენებთ, თუკი
 ამა ჭ ამ თავადის მულის ცოლს, ვინა კეთილ-
 შობილისას, ვინა ჩინოყნიკისას ასე აცვაო, შე
 უფრო არ მომისდებოა. მიდის ესეც, მისღევს
 იმათს კვალს ჭ, ისე აღარიბებს უიძისოთაც საწ-
 ვალს თავისს ქმარს, რომ მოკლუეხი ბოლოს
 ცანქმაცა სმენ, — ცოლი რჩება მარტოდ, ითქვეფს
 ორის კელით თავს ჭ რაც ვადსდება მარტო
 გულ ქალს, თუთან იფიქრეთ. რადენი მაგალი-
 თები ვვიძევს წინა. თუ ვნებაესთ იმათგანს ერთს
 მოვასსენებთ, თუთან ჩემის თეალებით ნასულს:
 მეზობლად ამ ასლოზს სანში ერთი. საწყალი სურთ
 ვვიძეა, თუ ვნებაეთ საკელსაც მოვასსენებთ. ამ
 სურთს ვრქეა ლასარე. საცოდაეს, თავისს სიცო-
 ცხლის ორძოვის წლის ვანმაგლობაში ჭ ოცის

წლის დღე ზღამ მუშაობაში შეეკრიბა ათი თუ-
მანი ფული! შეირთო ბოლოს ცოლი; ეს ათი
თუმანი რასაკურგელია მიბარებული ჰქონდა ცოლ-
თან, როგორც თავისს ერთეულ ამხანაგთან. გა-
მოვიდა რამდენიმე ხანი, ჩუჭულებო სურო ლა-
ზარე ეადიოდა დილით ზღამ მოდიოდა
საღამოსეფ. ამ დროს ჩუჭნ ქალებში განისმა სმა
ასალი ფარხა შემოსულა მოდათა ზღამელან იგე-
რამენო. ამ სუროს ცოლს, ვეგრდით ერთი დიდის
გაცის ცოლი უდგა, თავისს საუბედუროთ აკი
იძისს ცანსეფ არ დაინსა ეს ასალი შემოღებუ-
ლი ფარხა, — მოუწონა მეცად, იმ ერთის შელა-
სავით კბილები აუკაწაწა ზღამ იფიქრა: მოდი მეც
შევიკურამო, მიბარებულის ფულუბითგან დაესარ-
ჯამ, მაინც სომ ქმარი ვერ არა მისოვს, შემ-
დგომს კელსაქმეს ვაგაკეთებ, ცოც-ცოცათი შე-
ვაგროვებ ზღამ შეამსებო. ამ ფიქრით ამ
ჩუჭნმა ნატოსანმა სურო ლაზარეს ცოლმა დიდის
შრომით ზღამ დიდის ღვაწლით მოცებულის ათის
თუმნით ცფილისის ნალე როიალში კი თავი ამო-
ყო. თქუწნ რა გვინათ, დიდ გულათ ზღამა-
ეთაუც შეიმსოდ ხან ერთს ღუქანში, ხან მუორეში
ანტიკ მორა სად ისეიდებო?» ამ ანტიკ მორამ
კარგი საქმე დამართა! ორის თუ სამის კურის

შემდეგს ლაზარეს ტივები ეყიდნა, მეტივე სს-
 ლში ამოიყვანა, შინ მომეფეი ფულს იქ მოგ-
 ცეო ზ რა უოლს ფული მოსისოგა, — თქუწნ
 პერს დასდგომია ის დღე, რა დღეც იმას და-
 ადგა!... სამი დღე ბომსუდ მიკრულს ანტიკ
 შორას შსეიდგელს იმდენი ჰსცემა, რომ სიკუდი-
 ლად მიიწურა. გერც შესობლების თსოვნამ ზ
 გერც შეგობრებისამ გერ უმუწლეს. საცოდობამ
 დაეწევა: ცალკე ცოლის გაგოსამ, ცალკე ლა-
 ზარეს თაგში თქეფამ ზ ცირილმა, რომელიც
 გებით გაჭიოდა, ასლა რა გჭქნა, რომ ლუკმა
 ზური გამიწედაო. ასლა ეს შინძანეთ თქუწნი ტი-
 რიშე ბაცონებო, ეს მადლი გასლავსო ჩუწნა, ზს?
 რასაც მეგლითის გაჩუწნებო ჩუწნსუდ მდაბლს
 ხალსსა, ისინივც გარწმუნებ ისე მოიქეციეიან.
 ადრე რათ იყო კმაყოფილებით ცხოვრება? ტეშ-
 მარიტად მე შინასავს ერთის ზირველის საქართვე-
 ლოს თაგადის შულის სახლის ქალს ადლო აბა-
 შიანი ნაშურის კაბა ეცუა, მაგრამ მილდისა კა-
 რანეგას ანტიკ შორა ჩაცმულის ცოლის ზ იმ
 დიდ კაცის ქალის შორის დიდი განსხუავება იყო.
 ცანისამოსი ეცუა მდაბლის ფარხისა, მაგრამ
 ყოველივე შინაგანი თუ გარეგანი თვსება იმისთანა
 ჰქონდა, რომელიცა მილლიონში ასლა ერთი არ

მოაბრუნებ... რამდენს რა დაუვიწყებია ასლი სა-
 სლის სუთი ჭ რამდენი რა ბორუცებს სხადის
 ცნისსამისსხუზს ვინ იცის!... იქნება არც ეს და-
 მივეუროთ ჭ, ერთი შებურნუთეს ცოლია, დაღ,
 სწორეთ შებურნუთესი, ვგაროც... ეჭ, თუთან
 მისუცებით, რაღა საჭროა ვგარის გამოცხადება
 ჭ, იძისი სალოფი რომ სსოთ, უცტუშლია ას
 თრმოც თუშნად დაფასება. ეს ას თრმოცი თუ-
 მანი ერთის ვგარისანის მამულის ფსია, რომლი-
 თაცა შეუძლიან კმაყოფილებათ დაიწინახს თავი
 ერთმა თრამმა. ვერ ერთი ეს უნდა მოგასსენოთ
 რომ თუთან სალოფის შარი ეასლიაგსთ უშარველინი
 (თქუენ რომ ემასით) ბნობის საყერდი, შეუზ
 სრულიად... არ ვიცი ტეშმაროცად როგორ დავი-
 საყეროთ, ამისთვის რომ სსმარათაც არსად მი-
 სსაგს. ეკლიან შესეკრავი დილი ხსნებულისბრი-
 ლიანცისა ექუს! .. თს! ქუცენის თსრობაუ! კიდევ
 გჩივით, ვოგელი ფერი ძუროა! მოდი სუ იქნება
 ძურო. სდ მოგიცანო იმდენ, რომ ასე ხაყვო
 ჩემს ცოლს? უცტუშლია, თუ შეპურე ვარ პუის
 ძურად ვაგედი, თუ სირაჭი ღვნოს ვაგეძურებ
 რომ იმდენი ავილო, რამდენიც ევოფოდეს ჩემის
 ცოლის ხაცმა დასურვას. მამ არ ხაყვო? არ
 ხაყვო ჭ, ბარემ მოიხიეთ სსლითგან აყერეთქო!

თუნდა ზვიგარო კიდევ, რომლის ქექვებს კუთ-
სები ვადავიკარგო, რომ ჩემმა ცოლმა (ჩემია
თუ სსუსა, მე ვარ თუ სსუსა.) არ მომხანოს,
დღეში ორმოცი ხანავაი არ შეიტანოს სასამარ-
თლოვები, ორმოცს ჯაგებს კბილები არ აჩხრეკი-
ნოს ზე იმანდეს ქმარი არ მინახესო. თუ ანტიკ
მოიჩნდება დამ არ ხაჯვ, შენახვა რომ არა ჭეობია.
ხმა ზე ქემას ვინ უყურებს, ცანს უყურებენ!
ასე მოვასხენებენ ! აქურდი ! ახათლუბა ! რომ
არ იყურებთ, სალსი განათლუბო. განათლუბა არ
არის მამ რა ეშმაკია! ..

საბარდა? საბარდაზე რაღას ბმანებთ? საბარ-
დაც მოღათ განუავსო შემოლუბული? არა, რა
მოღაა თქვენსი ქარიში მამინ, როდესაც რომ
ქალსა, როგორ ქალს? ესეც უნდა მოვასხენათ,
იმისთანას ქალს, რომელიც ისრე რომ დავაყე-
ნოთ, სწორეთ ერთი ციდა ჯოვი უჭირავს, — ზ
თავისის საბარდათ იმოდენი ჯოვი უჭირავს ზ
იმოდენი დედა მიწის ხეგრევი, რომელსეც
შეიძლება თვთქმის ათა კაცი მოთავსდეს ! მამ
გაცხოვრე იმისი, ვინაც თავ-ზე პარგვლად დაურ-
ქმევია საბარდა. მოდი ზ გზას ნუ დაუგდებ ! მე
ვაგზომე ერთს მაგასობი ეს საბარდა, რომელსა-
ც გამოუგვდა ვარემო რვა ადლი, მამსაღამე

ქართული დიამეტრი, ესე იგი ორათ რომ მოგ-
ბეცოთ გამოკა ოთხი ადლი. ოთხი ადლი! გრის
დიდს ქართულს დარბაზში ამის მისეღუთ ათი ქა-
ლიც არ მოთავსდება! რასაკურგელია ეს ჩემენით
ზემოთ აწერილი ყოველს საქარგელოს ქალს არ
მიუწერება, ღმერთმა გვაშორავს, მაგრამ თქვენ
ეს მიბძანეთ, ბებრნი არიან, რომელნიცა მისდევნ
მამანანების ჩუჭუთებას? ვაბედუთ შემძლია მო-
გასსენოთ, — ძალიან ცოცხანი. ისიც თუ არიან უფრო
სოფლებში, სადაცა ამ ცხანსამოსის სიყვარულის
სნეულებას ვერკო იქამდის არ მიუწევა!... ზარიყის
ქალები თვაქმის ყოველ დღეს სსუა ჭ სსუა
მოდის კაბებს მართალია იცმენ, მაგრამ ჩუჭნ
რომ იმთა მივებაშნეთ ძალიან შორს მოგვა სწო-
რე მოგასსენოთ. იქ ყოველი ქრანცუნი, დიდი
თუ ზატარა; მდიდარი თუ ღარიბი, ძალილი თუ
მდბალი ვაჭრობით გამოდის, ამას ვარდა უმეტესს
ხაწილს აქეს თავისი საკუთარი ფარჩების ქარსანა;
ყოველი კაცი იქ იმსა უდილობს იმისთანა ფარჩა
გამოიყვანოს თავისს ქარსანაში, რომელიცა ვერ
სსუაგან არ იყოს. გამოიყვანს თუ არა, რასაკურ-
გელია ვერ თავისს სსლობას შეჭმოსავს, რომ
სსუათაც რა დინასონ ფასით სსუა ქუჭუნებში გა-
დრჯანონ. თავისს საკუთარებას თავისს საკუთარები-

სათვის ისმარტებს. ჩუწნ? ჩუწნ, როგორც ჩუწნში იტყვან, ის ფარხა, რომელიცა სამი ოთხის წლის შემდგომს ჩუწნკენ გადმოასწევს, იქტი მოდიდვან დიდი ხანაა გადაკარბნილია, მამასისსლათ უნდა ვიყიდოთ ზე, ეს მამასისსლათის ფასი საიდვან უნდა მოვიტანოთ? დავიფერო რომ მომტანის შემრალება არა ექონდეთ? შემრალება კი გაქვსთ, მაგრამ ბაღა ეს არის, რომ თუ არ მოდის ტანისამოსით როგორ დაყნასებით თქვენ მცნობებს ქალებს, რომელთაცა არ არის ეჭვ მოდურად ვცმებათ. ეს უბედურებაც არის ჩუწნში (მომიტყვევით სულგრძელებით ამ კადნიერებისათვის. რა ვქნა. ღმერთმა სომ იცის, თქვენის სიკეთისათვის, ჩუწნის წნეობისა დასაცუჭლად მოგასსენებთ) რომ ერთიერთმანერთსა, ასღენენ!... ეს სომ მოგასსენებთ, რომ მოდები ქისის დამქვევნი არიან, ასლამ ეს უნდა მოგასსენოთ, რომ მოდებს წიანოც ბეგრი მოაქვსთ, თუთქმის სიკუდილიც! ასლამა მსყდ ცაოცდებით ზე მიბძანებთ, ყეც შესამღებელი არ არისო!» შესამღებელი კი არა, მე ჭკაცებით მოგასსენებთ ამასა. არ არის დიდი ხანი, რაღა დიდი ხანი, ამ წარსულს ეველიერებში, ზეყურბურღში ერთის დიდი კაცის ბაღში, გასათხოვარი ქალი როგორღაც სამთელს მიჰკარებია, წაჭ-

კიდეზია იმისს საბარდას უცვლელი ჭ მიმუჭულე-
 ბულნი ქალებიოც იმასთან დამწვარან, — რამდენიმე!
 აჲ ეხეც თქუქსნი მოდა!... ასლა სსუკა მავალითს
 მოგასიყნებთ: ერთი გასათხოვარი ქალი, ზარიუის
 ზირკულ საწოგაღობაში, კიდევ ბაღში (საგულ
 განთქმულის განუებთიოვან ვიციოთ ჭ ამისაუხს
 მოგასიყნებთ) ცანკობის დროს უცებ წაიქცა თურ-
 მე ჭ მოკუდა. მეორეს ღლებ მთავრობამ ინება
 გატრა, თუ საიდგან წარმოსდგა ეს უყვარი სი-
 კუდილი. ჭაქიმებმა რაგვასტრეს ჭ შეამოწმეს, ნა-
 სეს რომ კარზეიებისგან იყო მკუდარი. თურმე
 კარზეიების მალიანის მოჭერით, გულუპლი
 შეწროებისა იხე, რომ დაირაკებოდა ჭ მოგესე-
 ნებათ გულის იარა ადული მოსარჩენი არ გან-
 ლაგისო!... ბატონებო! არა, რაზედ იძნელებთ საქ-
 მეს? რაზედ ამოხებთ თქუქსს მკურგასს თავი-
 სუფლებას უბრალოს უხულოს სეგანს? რამდენჯერ
 შეკსეგდრიგარ სადილზედ ზოგ ერთ ქალს, რო-
 მელიცა მძიური აძვარი ჭ ფერ წასულის გაუწე-
 ვია მინისკენ, რა არის მოდურად მორბოული ვიყო
 ჭ ჭამას ვინ დასდეხო!... კარგი სამღთო წყ-
 რილის კანონების აღხრულება განოსვთ, სადაცა
 გვიწერს: «დედათა წესიერებისა სამკაულითა მორც-
 ხვედ ჭ ღირსებით შემკობად თავთა თხსთა

არა განსთიწვთა; ანუ ოქროშთა, ანუ შარგარიცითა, ანუ
 სამოსლითა დიდ ფასითა. არამედ რომელი იგი ჰქმენის
 დედათა, რომელითა აღუთქმენს ღმრთის მსახურება...
 (1 ტიმოთეოსი, თავი 2-ე, ს. 9.) ვერ ეს საკმაო გასწავლეთ.
 ამას ვარდა, რომ გამოუდგე ბევრი რამ სათქმელია
 ზე თუ ვაგრძელებ, «ცისკარის» რედაქტორი უკ
 რინდელსაგით არ დამიბეჭდეს, მოვასიხებებს ვრძე-
 ლის სტატიების ბეჭეუდა ცისკარში არ შეძლებათ.
 უქმენსად ამ ვაგონისათ, რა ვაქცობა, უნდა,
 ჩემს სუსტს კალამს უკოტათი შეიწროება მივცე
 ვიდრე ცისკარი ვაიზღებოდეს ზე სამარტის უკ-
 ლად შეიქნებოდეს... უკანსკენელში ამას მოვას-
 ხენებთ მოწიწებით ბატონებო! დროა, მივდიოთ
 ძველის საქართველოს ქალების წინაშესა, წაიკითხ-
 ნეთ ყურადღებით უუ. დიძ. ყიფიანისა ზე დიძ.
 ბაქრაძის სტატიები, საქართველოს ქალების შე-
 სახება; ჰსცანიოთ თუ როგორ კეთილწინობიანი
 ქალები ჰყოლია ჩვენს საყვარელს მამულს დროა
 მივდიოთ იმათს კვალს: ვიკითხოთ, ვწეროთ,
 შევიქნათ ბეჯითი სანუკარის შემართებელი. ეს
 მოვალეობა აწევს ჩვენს დედათა, — ჩვენს ქა-
 ლებს. ვარწმუნებთ, რომ მაშინ დიდი სიმდიდრე
 შემოვა ჩვენს შიგნით, თუ არა ზე... ესკი დამავიწ-
 ყდა, დღეს სალამოზელ ერთის მცნობის დიდკუცის

სასლში ვეჩერი გასლავსთ, იქ წასვლასაც განირობ,
ქალუბი ბუერნიიქებიან, — როგორ ბუერნიარ იყენენ,
მაძ არ ახეწნონ კრამენკრას თავიანთი სააღღვო-
მით ბუერნილი მოღის კაბები!...

მოღი:ებე.

მოწეხლავო ჩემო, თბავლო.

ალექსანდრე ვანტანის მეგ! (*)

თქუენი მაწერილი უფალს რედაქტორთან წავიკითხე, რომლითაც კითხულობთ ჩუენს მეზუკეების ანბავს: ცამ ჩაელანა თუ დედამიწამაო? — არა, აქ ვასლავართ მაწაზედ თქუენი ბრძანების მოახილი.

ესურთ შოგო დავგარქუთ მოლაყბე;
ესურთ შოგო ბაცონის აგეია,
გინდა ჰსთქუთ ცუდათ მაძურალი
ვით კრესის გვერცხი ლაყია.

მე ერთ მეზუკეთავანს, — აგეიას, აქამდინ მეძინა, სიზრქეებში ვიყავ, სიზმარსაც თავის სამეფო აქუეს, იქაც ჩუენსსავით ხალსია. უსე დეას ზ მთვარე-ზეგერი შესანიშნავი ვხასე, თუ მიბძანებთ ვეცდებო უკელა ვიანბოთ. ვის რა დავა აქუეს? ნურავინ მიიღებს თავის თავსე! მე რა, ან თქუენ რა?

უკაცრაოთ, ესლა ვერ კიდევ არა გარ მილი-სავან გამოარკვეული. მძულობით! ხასვამდე!
აყყია. (ერთი მეზუკეთავანნი.)

ქ. გორს.

(*) ეს-ეს არის მიგიღეთ ეს წიგნი, რომელსაც ვებუღავთ სიამოვნებით. რედ.

განცხადება.

უფალი გაბრიელ ირცხუესოვი გვიანოვს გაცნობით ზუქსის „ცისკრის“ შეკისრელოთ, რომ თაგისს ჰანსიონში, რომელიცა გასსული აქეს ქ. ცფილისში უმაღლესის შთაგრობის სება დართვთ უმაწვლების სასწავლებლოდ, მოუმატა სსუა ზ სსუა ენეზი ზ საკნები. ამ ჰანსიონში ასწავლიან იმდენს, რასაც ასწავლიან გიმნაზიის სამს კლასში ასე რომ, როდესაც აქ ასრულებს გურს ზ გადაჭევს უმაწვლის შმობელს გიმნაზიაში, იქ იღებენ შეთანეს კლასში. ჰსწავლის საგანნი არიან ამ ჰანსიონში შემდგომნი: 1, საღმრთო წერილი, შართმადიდებელი სასწუმუნობისა. 2, საღმრთო წერილი ჰაოსიანთ სასწუმუნობისა 3, არიქმეტიკა. 4, ალგებრა. 5, გეომეტრია. 6, საზოცადო ისტორია. 7, რუსეთის ისტორია. 8, საზოცადო გეოგრაფია ზ 9, მცენარების ისტორია.— ენებთაყან. 1, რუსული ენა. 2, სომხური. 3, ქართული. 4, ჰრანსკუსული. 5, ლათინური. 5, ნემეცური. 7, თათრული — ამას გარდა ასწავლიან შსატგრობას, კარცათ წერას, მუზიკას, (ჰორცოზიანოს დაკერას ანუ სკრიპკას, რომელიცა ჰსურს

მოსწავლეს მშობელს.) ზე ცანცადებას. — ამ წანსიონში არის სამი კლასი. ამ წანსიონსა ჰქვას საგუთარი ჰაქიმი. ვინცა არის მოსწავლე აგათ შიქნა, მხოლოდ წამალსედ გასაგალი ვკუთხის მშობელს. წანსიონში მიიღებთან სრულს სარჯსედ ანუ ნსეგარ სარჯსედ. სრულს სარჯსედ მიღებულს გამოერთიკვა 240 მანეთი წელიწადში, ხოლო ნსეგარ სარჯსედ მიღებულს 126 მანეთი. ფულის ჰქვანის ვადა დაინიშნებას წელიწადში ორჯელ უფლის ნსეგარ წლისა წირველად: იანვარში ზე სეკემბერში. ამავე დროს მიიღებთან წანსიონში მოსწავლენი. რვა წლისა სედ ნაკლები ყმწულო ვერ მიიღება. წანსიონში იქნებთან მოსწავენი მხოლოდ 40 ადინ. სრულს სარჯსედ რომელიც იქნება, ის არის დღე ზე ლამ წანსიონში, ხოლო ნსეგარ სარჯსედ რომელიც იქნება, იმას მხოლოდ ეძლევა სადილი ზე საღამოსედ თავისს სასლში მივა. როგორც სრულს სარჯსედ, აგრეთვე ნსეგარ სარჯსედ მეოფთა, წირველ მიღებას დროს უნდა შემოიგანონ თავისი საკუთარი სტოლის ზე ჩაის კოფსი, აგრეთვე ყმწესი სალფეკვი ზე ქეჰმსაგები. მუსიკას სასწავლებელი ფული შემოიგანება საკუთრად წელიწადში 40 მანეთი, ხოლო ცანცადებისათვის 10 მანეთი.

უკეთეს კანიკულებში ისურვენ მშობელნი ღარჩეს
თავიანთი შული ზანსიონში, რომელიცა გადაიჯა-
ნება სოლმე წავსულში ქალაქს ვარეთ, მაშინ
ორის თვსათვის უნდა შემოიჯანონ 30 მანეთი.
ზანსიონი ესე იმყოფება სოლოლაკსედ საკუთარს
ირიცვეუსთვის სასლებში. —

წარსულს თათვში ცისკარს მოემაცუნენ შემდ-
გომნი კელის მომწერნი.

თ. გიორგი ჯვარციანი.

თ. თადეოს გურამიანი.

ზეცებრძულის უნივერსიტეტის ბიბლიოთეკა;

გრიგოლ წინამძღუაროვი;

გორის უცხადში.

თ. ივანე ციციანიანი.

თ. ქაიხოსრო ავალოვი;

თელავის უცხადში;

თ. გიორგი მაყაევი.

მისიელ რუსიევი.

სსუა და სსუა ანბავი.

სალაყბოს ფურცელი. საბარდა. . . . მოჯაყბისა.
განსადება. რედაქციისა. —

კელი მოსწერდება

1860 წელსა.

ქ. ცვილისში, ქართულის ყურნლის «ცისკრის» რედაქციაში, კუკიას, ვერცხელიძის საკლებში.

ფასი ერთის წლის გამოცემისა, ქ. ცვილისში გაუგზავნელად გეგუნი მანეთი, სოლო შინ მიწოდებით, ანუ სსუა ადგილებში გავსავნით: უჯდი მანეთი თეთრი ფული.

რედაქცია ჭისთავს «ცისკრის» კელის მოსწერთა, ვისაც ყურნალი დააკლდეს ზ დროსედ არ მოუვიდეს, მაძინგე აცნობოს რედაქციას, ესრეთოს სედ წარწერით:

«ცისკრის» რედაქციაში, ცვილისს. —

Печатать дозволяется. Апрелья 10 дня. 1860 года.

Испр. должн. Груз. Ценсор Св. Алексѣевъ.